لولاك لماخلقت الافلاك

تاليف او تحقيق
فقيرسيداحمدعلي شاه ترمذي حنفي سيفي

مترجم:.ارشدكريم شلماني

حقوق محفوظ دي

د کتاب نوم: لولاك لماخلقت الافلاك

مؤلف: فقير سيداحمدعلي شاه ترمذي حنفي سيفي

مترجم: ارشدکريم شلماني

د چاپ کال: ستمبر 2023 ء

شمېر: (1000) ټوکه

خورونکي: صوفي اورنګزېب معصومي ،سيدو شريف سوات
0336-9445663

چاپ چارې: نغمه زار پښتو پبلي کېشنز تانه ملاکنډ
033316136690

د موندلو درک

جامعه امام رباني مجددالف ثاني رحمة الله تعالیٰ عليه کراچي،پاکستان
رابطه نمبر:. 2218290-333 -92+

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

تړون

دحضرت سيد علي ترمذي رحمة الله تعالیٰ عليه

شهنشاهِ خُراسان تاج الاولياء

المعروف

حضرت پير بابا رحمة الله تعالیٰ عليه

(بونیر پاچا کلے)

په نوم

↓

مصنف

صلی اللہ علی النبی الامی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم

لويوالے دے او ثناء ده، هغه ذات لره چا چې دا كلهم كائنات پيدا كړے دے. او انسان يې د اشرف المخلوقات په لوړ مقام كښېنولے دے. او په خپلو نومونو او صفتونو يې منور گرځولے دے. او هم د" انى جاعل فى الارض خليفه" لقب يې ورته وركړے دے.بيا ئې د خپل ذات او ظلِ اسماء صفتونه ښكاره كړي دي. او هم په دغه سره يې د مؤمنانو زړونه د كشف او څۀ د يقين په شيشه د خپل ذاتِ مطهره عارفان جوړ كړي دي.دغه يې د خلعت په رنگ كښې رنگ كړي او خپل مقرب انسانان يې ترې جوړ كړي دي .لكه شيخ سعدي فرمائيلي دي چې:.

اے برتر از خیال و قیاس و گمان و وہم
وزہر چہ گفتہ اندو شنیدم و خواندہ ایم
دفتر تمام گشت و بپایاں رسید عمر
ماہم چناں در اول و صف تو ماندہ ایم

هغه بې شماره دُرودونه په هغه سردار انبياء عليه الصلوٰة السلام باندې چې د هغه اسم پاك حضرت محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم دے.او د دۀ په طفيل او روئے مبارك اتلس زره اقوام په تخليق كښې راغلي دي.د دوي صفات بابركات رحمت اللعٰالمين او شفيع المذنبين دي. د دوي اُمت خير اُمم او علماء د دوي په مثل د بني اسرائيلو د پيغمبرانو دے.دين د دوي ناسخ د جميع ملل او اديانو دے. په تعريفونو كښې د دوي تورات، زبور، انجيل او قرآن مجيد دے. د دوي د اعلىٰ ذات او مرتبې په لټون كښې ټول خلق حېرانه دے.د الله تعالىٰ د حمد و ثناءپه وسيلې او ذريعې د حضرت نبي اكرم صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ

واصحابهٖ وسلم د تعریف په کولو سره د الله تعالیٰ تعریف کافي دے. او مخلوقات به د الله تعالیٰ د خلقت کړے شوي خپل محبوب او حبیب څهٔ صفت اوکړي! لکه څنګه چې حضرت مرزا مظهرِ جانِ جانان شهید رحمة الله تعالیٰ علیه فرمايي:.

خدا در انتظار حمد مانیست
محمد چشم بر راه ثناء نیست
خدا مدحه افریں مصطفٰی بس
محمد حامد حمدِ خدا بس
مناجاتِ اگر بائد بیاں کرد
بہ بیتے هم قناعت میتواں کرد
محمد از تو می خوا هم خدا را
الٰهی از تو حُب مصطفٰی را

هزار ها رحمتونه د الله تعالیٰ دي، د دوي په څلور واړه يارانو، آل اطهر، بيبيانو مطهراتو او اصحابِ کبار رضی الله تعالیٰ عنهم اجمعين نازل وي.دا واړه د اسمانِ هدايت ځلېدونکي ستوري دي، په خپل ذاتونو او صفاتو کښې مقرب دي. د نبي کريم صلى الله تعالیٰ علیه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم د صفاتو په ليکلو کښې د سائل قلم او ژبه قاصره ده. د دوي د مرتبې په تلاش کښې ، دوست د دوي د خدائے دوست دے او دښمن د دوي د خدائے دښمن دے .الله تعالیٰ د دوي د څلورو واړو آئمه شريعت و طريقت او د واړه علمائے حقاني نه راضي شي.د چا په وسيله چې مونږ ته د شريعت او طريقت نېغه لاره نصيب شوې ده. دا دوي په اُمت مسلمه لوي احسان دے او چرته هم مونږه د دغه هستيانو د احسانونو بدل نهٔ شو ادا کولے.

په اخر کښې زهٔ د کتاب د مترجم ارشد کريم شلماني شکريه ادا کوم چا چې دا کتابچه د ترجمې په کالو ښائسته کړه او د کتاب د کمپوزنګ د پاره د محترم شباب رانيزے مننده يه يم.

رحمة الله تعالیٰ عليهم اجمعين

خادم اولياء حقاني

فقير سيد احمد علي شاه ترمذي سيفي

کراچي

10 ستمبر 2023

نَحْمَدُهٗ وَ نُصَلّيِ وَ نُسَلِّمُ عَلٰی رَسُوْلِهِ الْكَرِيْم.

اَمَّا بَعْد

دا موجوده تصنيف د حضرت علامه مولانا سيد احمد علي شاه نقشبندي سيفي چې د ديني علومو نه فارغ التحصيل او يو مدرس عالم دين دے ، په خپل دارالعلوم جامعه امام رباني مجدد الف ثاني قدس سرهٗ كراچۍ كښې د شيخ الحديث و القرآن په منصب باندې فائز دے، او سره ددې چې د ډېرو كتابونو مصنف هم دے. هم دا اثر د دوي په موضوع د حديث لولاك نوے تصنيف دے، چې په ډېرو دلائلو سره يې ددې مشهور حديث مبارك وضاحت كړے دے.

هغه دلائل يې هم ذكر كړي دي او ددې حديث مبارك د صحت نه منكرينو رد يې هم كړے دے او د مخالفينو علماؤ د كتابونو نه يې په دے دلائل هم پېش كړي دي.ولې چې بهترين دليل هغه وي چې مخالف يې ذكر كړي. او هم يې اومني.

زېر موضوع حديث مبارك د ملّت مسلمه دومره ډېرو علماؤ ذكر كړے دے چې حد د تواتر او شهرت نه هم خبره وتلې ده.د صحابه كرامورضی اللہ تعالیٰ عنهم، تابعينو، تبع تابعينو او د اوليائے اُمت سرخيل كسانو چرته دا حديث مبارك په صريحه الفاظو او چرته ددے مفهوم په خپلو خطبو تقريرونو او شعرونو كښې استعمال كړے دے. كه چرې څوك دا ټول په ليك كښې راولي نو ناممكنه به شي.البته دلته بطور "مُشت نمونه از خر وار" يو څو اشعار چې په هغې كښې الفاظ د لولاك ذكر شوي دي، د نمونې په توګه پيش كولے شي.

1. سراج الأُمت حضرت امام اعظم ابو حنيفه نعمان ابن ثابت رحمة الله تعالىٰ عليه په خپله مشهوره قصيده مباركه کښې فرمايي چې :.

اَنْتَ الَّذِيْ لَوْلَاکَ مَاخُلِقَ امْرءٌ
کَلّاوَلاَخُلِقَ الْوَرٰی لَوْلَاکَ

که چرې تاسو نهٔ وئ پيدا نو يو سړے به هم نهٔ پيدا کيدو.او که چرې تاسو مقصود نهٔ وے نو دا مخلوقات به نهٔ پيدا کيدل.

2ـ علامه ابن نباته مصري رحمة الله تعالىٰ عليه متوفي ٧٦٨ ء په خپله قصيده کښې ليکي:.

وَلَولاهُ لَمَاحجّتَ وَعَجّتَ
وفودالبيت ضاقَ بهَاالفِضاءُ

که چرې هغوي نهٔ وے نو نهٔ به چا حج کړے وے او نهٔ به د بيت الله شريف دا ميلمانهٔ ول.چې د هغوي په پوره فضا کښې اوازونه پورته کيږي او نهٔ به چا د الله نوم اخستو.

حضرت علامه قطب الدين بختيار کاکي رحمة الله تعالىٰ عليه خليفه خواجه معين الدين چشتي رحمة الله تعالىٰ عليه فرمايي:.

از عالمِ پاک آمدی مقصودِ لولاک آمدی
بس چست و چالاک آمدی جانہا فدایت مرحبا

اے محبوبه تهٔ د عالم پاك نه راغلے. په دې کښې مقصود تاسو ته د لولاك خطاب وو. پس صحيح سلامت دنيا ته راغلے. زما ځان دې په تاسو فدا وي.

2. استاد جمال الدين اصفهاني ليکي:.

نقش صفات رايتِ لو
لَولاک لَماخلقتُ الافلاک

په مخ د زمکې چې څهٔ ليدلے کيږي دا ستا په برکت دي. ولې چې تاسو ته فرمائيلې شوې دي. لَولاك لَما خلقتُ الافلاك.

3. حکيم ابو الفيض فيضي متوفیٰ ۱۵۹۴ ء ليکي:.

چا بک قدم بساط افلاک

والا گہر محیط لولاک

دا سې تېز تلونکے دے د اسمانونو په فراخۍ کښې. لوئے شان او نسب والا دے. احاطه کونکے د لولاك دے.

4. مير سيد علي مشتاق اصفهاني متوفیٰ ۱۷۵۸ ء ليکي:.

خسرو کشور لولاک محمد ﷺ کہ نہاد

ایزدش تاج رسالت بسر از روزِ ازل

د لولاك د ملك بادشاه محمد دے .کېښودے شو په سر د هغوي تاج د رسالت د روزِ اول نه

5. جنابِ شوق قد وايي متوفیٰ ۱۲۹۸ ء ليکي:.

ہے وصف جناب احمد پاک

لولاک لما خلقت الافلاک

د حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په وصف کښې دا خبره ذکر ده چې لولاك لما خلقت الافلاك .

6. سید شاه سراج الدین سراج متوفیٰ ۱۷٦٤ ء لیکي:.

کہا حق نے لولاک جس شان میں
شہنشاہ ہے یہ ملک عرفان میں

چـې وئیلـې دي حـق، لـولاك پـه کـوم شـان کښـې
هغـه شهنشـاه دے ، پـه ملـك د عرفـان کښـې

7. علامه مختیار المتوفیٰ ۱۷۵۹ ء لیکي:.

اس چار حرفان کا ہے ناؤں آج
رکھے اس کوں لولاک کا سر پر تاج

ددې څلور حرفي نوم (م ،ح،م. د(محمد)) نن عزت دے. چې د چا په سر تاج د لولاك ایښودے شوے دے.

8. احمد حکیم شجاع ساحر متوفیٰ ۱۹٤۹ ء لیکي:

اے شاہِ لولاک اے شہنشاہ دنیا دین
اے شفیع المذنبین اے رحمت اللعالمین*

اے لولاك بادشاه! اے شهنشاه د دین دنیا،اے د ګنهګارو شفاعت کوونکیه اے د تمام عالمو د پاره رحمته.

*(ماهنامه نقوش رسول ﷺ جلد نمبر ۱۰ شائع شده ۱۹۸٤) اشعار ۱-۱۰)

9. د پښتو ژبې ستر صوفي شاعر حضرت عبدالرحمٰن بابارحمة الله تعالیٰ علیه فرمایي:.

کـه صـورت د محمـد ﷺ نـهٔ وے پیـدا
پیـدا کـړي بـه خـدائے نـهٔ وه دا دنیـا

10. عاشق رسول ﷺ مداح رسول ﷺ حاجي محمد امين باباجي رحمة الله تعالیٰ علیه فرمايي:.

تاج د لولاك دې مبارك شه هزار واره نبي ﷺ
اے په ټولي د مرسلانو کښې نامداره نبي ﷺ

11. حضرت حافظ البوری باباجي رحمة الله تعالیٰ علیه فرمايي:.

ب، بشره د سر ور پا که
له بزرگي ده سهمناکه
مگس کله پرې ویسا که
رَبّ و دهٔ ته وے لولاکه
هفت زمین اووه افلاکه
ستا په مخ وجوړیدو

12. عبدالله استاد د نوښار چې ډېر لوئي عالم وو او شاعر هم وو. د دهلي او علي گړه نه فارغ وو. په طریقت کښې د ابوللیث کاڼا باباجي رحمة الله تعالیٰ علیه مرید وو. د هغوي شعر په خپله د مخالفینو د پاره یو لوي دلیل دے . فرمايي:.

دے مې په لولاك مخاطب نبي
نشته دے ثاني د پیغمبر زما

13. جناب محراب گل خټك صیب فرمايي:.

په مخلق کښې ډېر ممتاز رسول الله دے
د هر چا نه سرفراز رسول الله دے

د لـــــولاك خطـــــاب اللـــــه ورلـــــه ورکـــــړے
رَبّ نمــــانځلے پــــه اعــــزاز رســــول اللـــه دے

د پورته ذکر شوي هستيو چي پکښي امام اعظم ابوحنيفه رحمة الله تعالیٰ عليه، خواجه غريب نواز رحمة الله تعالیٰ عليه،خليفه بختيار کاکي رحمة الله تعالیٰ عليه ،عبدالرحمٰن بابا رحمة الله تعالیٰ عليه حافظ اليوری رحمة الله تعالیٰ عليه او حاجي محمد امين رحمة الله تعالیٰ عليه شامل دي د دوي په بزرگی، ولايت ، روحاني طاقتونو او فهم و فراست کښې د يو مسلمان شك نهٔ شي کيدے. هغوي د حديث لولاك مبارك په رڼا کښي دا ثابته کړې ده چي دا حديث مبارك حق دے.

الله تعالیٰ دې د خپل حبيب صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په برکت دا تصنيف د موافقينو د پاره د مزيد اطمينان او مخالفينو د پاره د منلو ذريعه اوگرځوي. او د مصنف او د مترجم د پاره دې د اخرت توخه او په برکت ددي ليك دي الله تعالیٰ دوي له روغ صحتونه او نور د دين د خدمت کولو توفيق ورکړي.(امين)

يکے ازخادمان اولياء
صوفي اورنگزيب معصومي
سيدو شريف سوات
10اگست 2023ء

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمْ

الصلواةوالسلامعلیکےیارسول اللہ

که چرې حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم نهٔ وے خلقت کړے شوے نو هيڅ به نهٔ وو. هر څهٔ چې دي د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د پاره د پيدا شوي وي، په بيان کښې:.

څنګه چې اعلىٰ حضرت عظيم البرکت شاه احمد رضا خان افغاني قندهاري رحمة الله تعالىٰ عليه فرمائيلې دي.

وہ جو نہ تھے تو کچھ نہ تھا وہ جو نہ ہوں تو کچھ نہ ہو

جان ہیں وہ جہان کی جان ہے تو جہان ہے

محدث خيرالامم اميرالمومنين خليفة المسلمين غيظ المنافقين مراد رسول صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم تاجدار عدالت حضرت سيدناعمربن خطاب رضى الله تعالىٰ عنه نه روايت دے، چې نبى مکرم رسول محتشم،نورِمجسم شفيع معظم صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم ارشاد فرمائيلې دي چې:.

لمااقترف آدم الخطیئۃ فقال یارب اسئلک بحق محمدلماغفرت لی۔

کله چې د حضرت آدم عليه السلام نه لغزش اوشو نو هغه سوال اوکړو،اے ربه کريم زهٔ ستا نه د محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په وسيله سره ستاپه بارګاه کښې سوال کوم چې زما مغفرت نصيب کړے. په دے سوال الله تعالىٰ اوفرمائيل چې اے آدم عليه السلام تا څنګه محمدصلى اللّٰه عليه واله واصحابه (خاتم النبيين)وسلم اوپيژندو؟ تر دے وخته پورې خو د هغوي خلقت هم نهٔ دے شوے. آدم عليه السلام جواباً الله تعالىٰ ته اوفرمائيل چې کله تا زهٔ په

خپل دستِ قدرت سره تخليق کړم او پـه مـا کښې دي زمـا قابـل روح واچولـو ، نـو ماسر پورته کړو ،نو د عرش په ستنه باندې ما ستا د نوم سره لااله الاالله محمدرسـول الله اوليدو . نو بس زهٔ پوهه شوم چې ستا د نوم سره په مخلوقـات کښـې د هغـه چـا نـوم کيـدې شي چې پـه ټـول مخلوقـاتو تاتـه محبـوب او نـزدې دے. "وقـال اللـه تعالیٰ صدقت يا آدم ".

الله تعالیٰ ورته اوفرمائيل چې اے آدم عليه السلام تا رښتيا اووئيل چې مـا تـه په کلهم مخلوق د ټولو نه زيات محبوب او خوښ حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم دے. نو اوس چې تا د هغوي په وسيله غوښتنه (سوال) کـړے دے نو "فقد غفرةُ لك" پس په تحقيـق سره زمـونږ لـه طـرف نـه تاتـه بخښـنه اوشـوه (او واوره!) ولولا محمدماخلقتك او که محمـد صـلی اللـه تعـالیٰ عليـه وآلهٖ واصـحابهٖ وسلم نهٔ وے خلقت کړے شوے نوما به تهٔ هم نهٔ وے پيدا کړے[1]

---

[1] (مستدرک علی الصحيحين ج ۲ص ۶۷۲رقم الحديث ۴۲۲۸،تفسيرروح البيان تحت سورة البقرة الآية ۳۷ج ۱ص ۱۱۶دارالکتب العلميه بيروت لبنان،تفسيردرمنثورتحت الآية سورة البقرة ۳۷ج ۱ص ۱۶۰ضياءالقرآن پبلی کيشن لاهور،هکذافی تفسيرروح المعانی،المعجم الاوسط من اسمه محمدج۵ص۳۶رقم الحديث ۶۵۰۲دارالکتب العلميه بيروت لبنان۲۰۱۳ھ،مجمع الزوائد ومنبع الفوائدکتاب علامات النبوةباب عظيم قدره ج۸ص۳۲۳رقم الحديث ۱۳۹۱۷دارالکتب العلميه بيروت،کنزالعمال فی سنن الاقوال والافعال کتاب الفضائل سيدنامحمدﷺ ج ۱۱ص ۲۰۶رقم الحديث ۳۲۱۳۵دارالکتب العلميه بيروت لبنان،تاريخ دمشق الکبيرذکرمن اسمه ادريس ج۷ص ۳۰۹رقم الحديث ۱۹۷۸دارالاحياء التراث العربی بيروت ،تهذيب تاريخ دمشق ج۲ص۳۶۰دارالمسيرة بيروت لبنان،الشفاءبتعريف حقوق المصطفیﷺالباب الثالث الفصل الاول فبيناموردمن ذکرمکانته ج ۱ص۱۱۳ دارالکتب العلميه بيروت،کفاية الطالب اللبيب فی خصائص الحبيب باب خصوصيته ﷺبکتابة اسمه ج ۱ص ۱۲دارالکتب العلميه بيروت،الرياض الانيقة فی شرح اسماءخيرالخليقة ص ۵۴شبيربرادرزلاهورپاکستان،نسيم الرياض فی شرح شفاءالقاضی عياض الباب الثالث فصل فی تعظيم النبی ﷺوتوقيره وجلاله ج۴ص ۴۸۶دارالعلميه بيروت لبنان۲۰۰۱ء،دلائل النبوة ومعرفة الاحوال صاحب الشريعة ج۵ص ۴۸۹دارالکتب العلميه بيروت لبنان۲۰۰۸ھ،جامع الآثارفی مولدالنبی المختارﷺ ج ۱ص ۳۹۱دارالکتب العلميه بيروت لبنان۲۰۰۹ء،تفسيرالروح البيان تحت سورة البقرة

الآیة ۳۷ ج۱ص۱۱۶ دارالکتب العلمیه بیروت لبنان،تفسیردرمنثورتحت سورة البقرة الآیة ۳۷ج۱ص۱۶۰ ضیاءالقرآن پبلی کیشن لاهور، تفسیرروح المعانی تحت سورة البقرة الآیة ۳۷ج۱ص۳۲۰مکتبة رشیدیة کوئٹه پاکستان ،تفسیر فتح العزیزتحت سورة البقرة الآیة ۳۷ ص۳۷۴نوریة رضویه پبلی کیشنزلاهور،المواهب اللدنیة المقصدالاول فی تشریف الله تعالیٰ ج۱ص۵۲فریدبک اسٹال لاهورپاکستان،المواهب اللدنیه المقصدالعاشرفصل فی زیارة قبره الشریف ج۳ص۶۲۰فریدبک اسٹال لاهورپاکستان،مصابیح السیرة المحمدیة ج۱۲ص۲۲۰دارالکتب العلمیة بیروت لبنان ۲۰۱۲ء،الوفاءباحوال المصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم الباب الاول ج۱ص۳۳مکتبة نوریة رضویة فیصل آبادپاکستان، البدایة والنهایة ج۱ص۱۳۱ دارالفکربیروت لبنان،انسان العیون فی سیرة امین المامون باب ماجاءمن امررسول الله عن اخبارالیهودج۱ص۳۱۵دارالکتب العلمیة بیروت لبنان، سبل الهدیٰ والرشادفی سیرة خیرالعبادجامع ابواب التوسل الباب الثانی ج۱۲ص۴۰۳دارالکتب العلمیة بیروت لبنان،مدارج النبوة ج۲ص۱۴ ضیاءالقرآن پبلی کیشنزلاهورپاکستان،جذب القلوب الی دیارالمحبوب ص۲۷۷اکبربک سیلرزلاهورپاکستان،وفاءالوفاء باخباردارالمصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم،الباب الثامن الفصل الاول ج۴ص۱۹۳مکتبة الحقانیة پشاورپاکستان، جواهرالمعظم فی زیارة القبرالشریف النبوی المکرم ص۲۱۲مرکزتحقیقات اسلامیه لاهورپاکستان، شفاءالسقام فی زیارة خیرالانام ص۱۸۹اداره مصباح القرآن ساهیوال پاکستان،الفتاویٰ الحدیثیه مطلب فی ان الادلة المعتبرةقامت علی تفصیل نبیناص۳۳۲دارالکتب العلمیه بیروت لبنان، حجةالله علی العلمین فی معجزات سیدالمرسلین ص۲۵دارالکتب العلمیةبیروت،مطالع المسرات شرح دلائل الخیرات ص۲۱۹-۴۶۵نوریة رضویة پبلی کیشنزلاهور،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم من جواهرشیخ اسماعیل حقی ج۲ص۲۹۵دارالکتب العلمیة بیروت لبنان،مولدرسول الله صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ص۱۹مرکزتحقیقات اسلامیةلاهورپاکستان،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ص۸۶ ج۳۲جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارمن جواهرابن حجرج۲ص۱۳۷ ، حجة الله علی العلمین فی معجزاةالباب الثانی الفصل الثالث القسم الرابع ص۵۷۹دارالکتب العلمیة بیروت،الانوارالمحمدیة من المواهب اللدنیه المقصدالاول ص۱۴ حقیقت کتابوی ترکی استنبول۲۰۱۱ء،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختار صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ج۴ص۴۷من جواهرالسمودی دارالکتب العلمیة بیروت لبنان۱۹۹۸ء،مصباح الظلام باب ماجآءفی استغاثة سیدناآدم ابی البشرباالنبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ص۶۰مکتبة قادریة لاهورپاکستان، شواهد الحق فی استغاثة بسید الخلق ص۲۱۷حامداینڈکمپنی لاهورپاکستان،شفاءالنوادبزیارة خیرالعبادص۲۸۲کاروان اسلام پبلی کیشنزلاهورپاکستان،السیرة النبویة للدحلان مکی ج۱ص۱۵ ضیاءالقرآن پبلی کیشنزلاهورپاکستان،(یهی حدیث شریف دیوبندیوں اور غیرمقلدین کی درج ذیل کتابوں میں موجودهے۔)شیخ ابن تیمیه کتاب الوسیلة ص۹۰اسلامی اکیڈمی لاهور،شیخ اشرف علی تهانوی نشرالطیب ص۱۳تاج کمپنی لمیٹڈلاهور،شیخ زکریاکاندهلوی فضائل درودشریف ص۱۵۶ کتب خانه اشرف کراچی پاکستان،شیخ عنایت شاه باغ جنت ص۳۶۱مکتبة الحسن لاهور،مفتی حبیب دیوبندی تحقیق مسئله توسل ص۶۸ سرگودهاپاکستان،عابدمیاں

که د کائنات په محفل کښې د لولاك لما چغې نهٔ وې:

حضرت سيدنا عبدالله بن عباس رضى الله تعالىٰ عنهما نـه روايـت دے چې الله تعالىٰ په خپل پاك پيغمبر حضرت سيدنا عيسىٰ عليه السلام بانـدې وحي نازلـه كـړه او وې فرمائيـل چـې: **يعيسـىٰ!آمـن بمحمـدوأمرمن ادركـه مـن امتـک أن يؤمنوابه**۔يعني اے عيسىٰ عليه السلام تهٔ هم ايمان راوړه په محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم باندې او خپل اُمت ته هم اوواېه چې پـه تاسـو كښـې چې هر چا د نبی کريم صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم زمانه اوليده (يعنـي هغـه يې اوليدهٔ) نو ضرور په هغه ايمان راوړئ.

فلولامحمدﷺماخلقت آدم۔که چرې سيدنا محمد صلى الله تعـالىٰ عليـه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم نهٔ وو خلقت کړے شوے نو ما بـه آدم عليـه السـلام هـم نـهٔ وو پيدا کړے.

ولولامحمدﷺماخلقت الجنةولاالنار۔او که چرته سيدنا محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم نهٔ وے خلقت کړے شوے نو نهٔ بـه مـا جنـت پيـدا کړے وے او نهٔ دوزخ.

ولقدخلقت العرش على المآءفاضـطرب فكتبـت لاالـه الاالله محمدرسـول الله فسكن۔

رحمة اللعلمين ص ص۷۹۳،۱۵۹،۱۳۶،۹۲ محمددين اينڈسنزکراچی پاکستان،هدية المهدى ص ۴۸ چشتی کتب خانه فيصل آباد)

نوٹ: امام حاکم، علامہ سمہودی، علامہ خفاجی، علامہ زرقانی، علامہ قسطلانی رحمۃ اللہ علیہم اجمعین نے اس حدیث کو صحیح قرار دیا ہے۔

(ترجمه) او کله چې ماعرش د اوبو د پاسه پيدا کړو. نو عرش په رپېدو (ږقېدو) شو نو دهغې د پاسه ما لااله الاالله محمدرسول الله اوليکلو نو هغه ودرېدو.[2]

نه به جنت پيدا شوے وو او نهٔ به دوزخ

حضرت ابن عباس رضى الله تعالىٰ عنهما نه روايت دے چې حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم شهنشاه حسِينان عالم محمد رسول الله صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم فرمائيلي دي :.

اتانى جبريل فقال يامحمد ﷺ لو لاک ماخلقت الجنة ولو لاک ماخلقت النار۔

حضرت جبرائيل عليه السلام ماته حاضر شو او عرض يې اوکړو چې يا رسول الله صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم که تاسو نهٔ وئ پيدا شوے نو نه به جنت پيدا کړے شوے وو او نهٔ به دوزخ.[3]

---

[2] (مستدرک على الصحيحين کتاب تواريخ المتقدمين من الانبياءباب ذکرسيدالمرسلين ج٢ص٦٧٢رقم الحديث ٤٢٢٧دارالکتب العلميه لبنان،مصابيح السيرة المحمدية ج١ص٨٦دارالکتب العلميه بيروت، کفاية الطالب اللبيب فى خصائص الحبيب باب خصوصييته ﷺ ج١ص١٤دارالکتب العلميه لبنان،حاشيه شهزاده على الخرپوتى ص١٧نورمحمداصح المطابع کراچى،الوفاءباحوال المصطفىٰ ﷺباب الاول ص٤٨حامداينڈکمپنى لاهورپاکستان،تفسيرروح البيان ج٦ص٢٠الفتاوىٰ الشهاب الدين الرملى ص٢٩٤سورة الفرقان الآية دارالکتب العلمية بيروت،شواهدالحق فى الاستغاثة فى سيد الخلق ﷺص٢٦٥حامداينڈکمپنى لاهورپاکستان،الفتاوىٰ الحديثية مطلب فى ان الادلة المعترة ص٣٣٢دارالکتب العلميه بيروت لبنان،اس حديث شريف کے متعلق امام حاکم لکھتے هيں ۔هذاحديث صحيح الاسناديعنى اس حديث کى سندصحيح هے۔)

دحضرت ابن عباس رضی اللہ تعالیٰ عنہما نه حديث قدسي مروي دے چې حضورِ جانِ کائنات صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم فرمائیلي دي چې :.

يَقُول الله عز وَجل وَعِزَّتِي وَجَلَالِي لولاک مَا خلقت الْجنَّة ولولاک مَا خلقت الدُّنْيَا۔

يعني الله تعالیٰ فرمائيلي دي چې زما دې په خپل عزت او جلال باندې قسم وي ،که چرې تاسو مې نهٔ وې پیدا کړے نو نهٔ به ماجنت پيدا کړے وې او نهٔ به مې دوزخ۔[4]

دلته مونږه د کتونکيو د وړاندې معلوماتو د پاره د حديث شريف د وضاحت د پاره د مناظر اهلِ سُنت ،منبع علم وحکمت او د عالم باعمل شير اهل سُنت حضرت علامه مولانا عنايت الله قادري رضوي رحمة الله تعالیٰ علیہ متوفي ۱۹۸۱ء يو ملفوظ وړاندې کول غواړو. هغوي فرمايي چې ددے حديث شريف نه دا ثابته ده که چرته حضور کريم صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم خلقت کړے شوے نهٔ وې نو نهٔ به جنت وهٔ او نهٔ به دوزخ. اے جنت جنت کوونکيو! جنت هم د حضور مصطفیٰ صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په طفيل او صدقي سره جوړ شوے دے .بلکې زهٔ اکثر دا وئيل هم کووم لکه څنګه چې څوك د خپل

[3] (الاسرارالمرفوعة فی اخبارالموضوعة ص ۱۹۴ قدیمی کتب خانه کراچی، کنزالعمال کتاب فضائل نبینامحمدﷺ ج ۱۱ ص ۱۹۴ رقم الحدیث ۳۲۰۲۲ دارالکتب العلمیه بیروت لبنان۔مصابیح السیرةالمحمدیة ج ۱ ص ۸۶ دارالکتب العلمیةبیروت لبنان)

[4] (مسندالفردوس ،بماثورالخطاب ،باب الیاء ،ج۵، ص۲۲۷ ،رقم الحدیث ۸۰۳۱ دارالکتب العلمیه بیروت،الاسرارالمرفوعه فی اخبارالموضوعة رقم الحدیث ۷۵۵ ص ۱۹۴ قدیمی کتب خانه کراچی پاکستان،سبل الهدیٰ والرشادفی سیرة خیرالعبادج ۱ ص ۷۵ الباب الثانی دارالکتب العلمیه بیروت لبنان)

محبوب د سر صدقه ورکوي، نو هم دغه شان الله تعالیٰ د خپل شانِ قـدرت لائـق د خپل محبوب و حبیب صلی الله تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د سر صـدقه جـوړه کړې ده (د خپل مخلوق د پاره).

نهٔ به دا زمکه او نهٔ به آسمان وو!!

امام المحدثین سیف الدین ابي جعفر ابن طغربك رحمـة اللـه تعـالیٰ علیـه پـه خپل کتاب "الدر النظیم في مولد النبی الکریم صلی الله تعالیٰ علیـه وآلـہٖ واصـحابہٖ وسلم " کښې لیکي چې:.

"الله تعالیٰ چې کله حضرت آدم علیه السلام پیدا کړو نو هغه ته یې اوفرمائیل چې دوي دې د الله تعالیٰ په بارگاهِ قدرت کښې داسې عرض کوونکي شي!**یارب لم کنیتنی ابامحمد**۔یعني اے زما رَبِّ عِزوجل! "زما کنیت ابو محمد ولي دے"

قال اللہ تعالیٰ:یاآدم ارفع رأسک۔

الله کریم جلّ جلاله ورته اوفرمائیل: "اے آدم علیه السلام خپل سر پورته کړه"

فرفع رأسه فـرای نور محمـدعلی سـرادق العـرش۔ پـس آدم علیـه السـلام سر اوچت کړو نو وې لیدل چې نور محمد (صلی الله تعالیٰ علیه وآلہٖ واصـحابہٖ وسـلم) د عرش نه چاپېره تاؤ وو.

فقال یارب ماهذاالنور؟عرض یې اوکړو یا الله دا څنگه نور دے؟**قال**

هذانورنبی من ذریتک اسمه فی السماء احمد وفی الارض محمد۔نو اوفرمائیلې شول ورته چې دا نور د هغه نبي دے کوم چې به ستا د اولاد نه وي د دوي نوم به په آسمانونو کښې احمد وي او په زمکه به محمد صلی الله تعالیٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم. **لولاه ماخلقتک ولاخلقت سماءولاارضا**۔

كه چرې حضرت محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلِه واصحابِه وسلم نه وے نو نهٔ به ما تهٔ پيدا کړے وے او نهٔ زمكه او نهٔ آسمان.[5]

نهٔ به پيريان وو او نهٔ به فرښتې

علامه صاوي مالکي رحمة الله تعالىٰ عليه حديث قدسي نقل کوي چې:.

لولاک ماخلقت سمآء ولاارضاًولاجناولاملکا۔

اے خوږه او محبوبه نبي صلى الله تعالىٰ عليه وآلِه واصحابِه وسلم كه چرې تاسو نهٔ وی خلقت کړے شوے نو نهٔ به ما اسمانونه پيدا کړي وو او نهٔ به زمکه، نهٔ پيريان (جنات) او نهٔ به ما فرښتې پيدا کړي وې.[6]

نهٔ به عرش وو، نهٔ کرسي او نهٔ لوحِ قلم

علامه شيخ محمد المغربي رحمة الله تعالىٰ عليه حديث قدسي نقل کوي او ليکي چې: **فبيناآدم يسيرفی الجنة**۔آدم عليه السلام په جنت کښې سيل کولو (ګرځه يې اوليدل) **اذرای نورسيدنامحمدفی سرادق العرش**۔ هغوي (آدم عليه السلام) اوليدل چې د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلِه واصحابِه وسلم نور مبارك د عرش په کنارو (غاړو)باندې"واسمه مكتوبا عليه و مقرونا باسم الربِ جل جلاله " او د محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلِه واصحابِه وسلم نوم مبارك (نام نامي اسم گرامي) په عرش

[5](مواهب اللدنيه مع زرقانی باب فی تشريف الله تعالیٰ ،ج ا ص٨٥-٨٦دارالکتب العلميه بيروت لبنان، الانوارالمحمدية من المواهب اللدنيه المقصدالاول فی تشريف الله تعالیٰ ...ص ص-١٢ ١٣ حقيقت کتابوی ترکی،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختار،من جواهرسيدعبدالله مرغنی ،ج٤ص ١٢١ دارالکتب العلميه بيروت استنبول)

[6](جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارمن جواهرالصماوی ج٤ص ٤٩ دارالکتب العلميه بيروت لبنان،١٩٩٨ء)

مبارك باندې د الله تعالیٰ جلّ جلاله د اسم مبارك سره يو ځائے ليكلے شوے وو. نو آدم عليہ السلام الله تعالیٰ ته عرض اوكړو.

"يارب من هذاالذى قرن اسمه باسمک"اے زما رَبّ عزوجل دا هستي څوك ده، چې د دوي نوم ستا د نوم سره ليكلے شوے دے. "قال هذانبى من ذريتک اسمه فى السماءاحمدوفى الارض محمد(صلى الله عليه وآله وسلم)"۔ ارشاد اوشو چې دا ستا په اولاد آل) كښې نبي دے چې د دوي نوم په اسمانونو كښې احمد او په زمكه محمد صلى الله تعالیٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم دے. "فلو لاه ماخلقتک و لا خلقت عرشا و لا كرسيا و لا لوحا و لا قلما و لا سماء و لا ارضا و لا جنة و لا نارا و لا دنيا و لا اخرى"۔اے آدم ! كه چرې دے نۀ وو پيدا كړے شوے نو نۀ به ما ته، نۀ به ما عرش و كرسي ،نۀ به ما لوح و قلم، نۀ به ما زمكه او آسمان نۀ به ما جنت او دوزخ او نۀ به ما دنيا او اخرت پيدا كړي وو.[7]

د دي نه دا معلومه شوه چې كلهم كائنات رَبِ كائنات د خپل محبوب عليه السلام په محبت و جاهت او عزت په خاطر پيدا كړي دي. د بريلي صاحب رحمة الله تعالیٰ عليه خومره ښۀ په دې حقله فرمائيلي دي.

زمین وزماں تمہارے لئے، مکین ومکاں تمہارے لئے
چنین وچناں تمہارے لئے، بنے دوجہاں تمہارے لئے

[7] (كاروان قمرجنورى ٢٠١٦ ص ٣١،جواهرالبحارفى فضائل النبى المختار صلى الله عليه وآله وسلم ج٣ص٧٧٣دارالكتب العلميه بيروت لبنان)

وہ کنزنہاں یہ نورفشاں وہ کن سےعیاں یہ بزم فکاں
یہ تن وجاں یہ باغ جناں یہ ساراساماں تمہارے لئے
یہ شمس وقمر شام وسحر یہ برگ وشجر یہ باغ و ثمر
یہ تیغ و سپر یہ تاج وکمر یہ حکم رواں تمہارے لئے
نہ روح امیں نہ عرش بریں نہ لوح مبیں کوئی بھی نہیں
خبرہی نہیں جورمزیں کھلیں ازل کی نہاں تمہارے لئے[8]

نهٔ به نمر وو او نهٔ به سپوږمۍ وه

په يو روايت كښې خو تر دې پورې راغلي دي چې كه چرې د سيده آمنه رضى الله تعالىٰ عنہا دا سپوږمۍ نهٔ وې نو دا اسمان دا سپوږمۍ به هم نهٔ وه او كه چرې د نبوت و رسالت دا نمر نهٔ وې څلنده شوے نو د اسمانونو دا نمر به هم نهٔ وو.

اگر یہ نور ہے آفتاب کا
تو صدقہ اسی عالی جناب کا

[8] (حدائق بخشش حصہ دوم ص ۷۳-۷۲ مکتبہ نوریہ رضویہ فیصل آباد)

اگر وجود کا ماہِ تاب کا
تو بھی وسیله ہے رسالت مآب کا
پڑھیے علامہ نبہانیؒ الوھاب کا

ولاالطول ولاالعرض۔اونهٔ اوږدوالے او نهٔ پلنوالے ولاوضع ثواب ولاعقاب۔اونهٔ د ثواب او نهٔ د عذاب تقرر والي ولاخلقت جنة ولانارا۔او نهٔ جنت او نهٔ دوزخ به پيدا وو.۔ولاشمسا ولاقمرا۔اونهٔ به نمر او نهٔ به سپوږمۍ پيدا کړے شوي وو.[9]

د کائنات د تخليق کېدو وجه (باعث تخليقِ کائنات)

صحابي رسول حضرت سيدنا سلمان فارسي رضی الله تعالیٰ عنه نه روايت چي حضرت جبرائيل عليه السلام د حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په خدمت اقدس کښې حاضري اوکړه. او عرض يې اوکړو چې الله تعالیٰ عزوجل فرمايي چې که چرې ما حضرت ابراهيم عليه السلام خپل خليل جوړ کړے دے نو حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم مې خپل حبيب (دوست) جوړ کړے دے. زما په مخلوق کښې ستا نه ما ته بل څوک نور زيات د نزديکت او عزت واله نشته.

ولقد خلقت الدنيا واهلها لاعرفهم كرامتک ومنزلتک عندی۔ يعني ما دنيا او په دي کښې اوسېدونکي ددي د پاره پيدا کړي دي چې دوي ته ستاسو (حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) د مقام او مرتبې پيژندنه اوکړم او دا ورته اوښائم

[9] (جواهر البحارفی فضائل النبی المختارج ۲ ص ٦٤٤ دارالکتب العلميه بيروت لبنان،من جواهر ابن حجرج ۲ ص ٦٨ دارالکتب العلميه بيروت)

چې زما په نزد ستاسو مقام او مرتبه څهٔ ده.**ولولاک ماخلقت الدنیا**۔او که چرې تاسو (حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) نهٔ وے خلقت کړې شوے نو مابه دنيا نهٔ وه پیدا کړې ۔[10]

د سرکار په خاطر کونين جوړ کړے شوي دي

مفسر قرآن علامه اسماعيل حقي رحمة الله تعالىٰ عليه متوفي ۱۱۲۷ هجري حديث قدسي نقل کوي او وايي چې :. خالق مصطفىٰ جل جلاله خپل خوږ حبيب محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم ته ارشاد او فرمائيل، ”**لولاک يامحمدماخلقت الکائنات**“.خوږه محبوبه محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم! که چرې ته موږ نهٔ وے پيداکړے نو ما به کائنات نهٔ وو پيدا کړې.[11]

[10] (تاريخ دمشق الکبيرج ۲ص ۲۳٦ دارالفکربيروت/تهذيب تاريخ دمشق ج ۱ ص ۳۲۳دارالمهره، سبل الهدىٰ والرشادج ۱ ص۷۵دارالکتب العلميه ،المواهب اللدنيه ج ۱ ص۵۳مقصدالاول فى تشريف الله تعالىٰ...فريدبک سٹال لاهور،مصابيح السيرة المحمدية ص ص ۱۲۰ - ۱۲۱ دارالکتب العلميه بيروت لبنان،مطالع المسرات شرح دلائل الخيرات ص٦٢۵نوريه رضويه پبلى کيشنز لاهور،جواهرالبحارفى فضائل النبى المختارصلى الله عليه وآلہٖ وسلم ج ۲ ص ۲٦۹ دارالکتب العلميه بيروت لبنان،الانوارالمحمدية من المواهب اللدنيه المقصدالاول ص ص۱۵ - ۱۴ حقيقت کتابوى ترکى استنبول)

[11] (جواهرالبحارج ۲ ص ۳۱۳دارالکتب العلميه بيروت،تفسيرروح البيان ج٦ ص ۲۰٦ دارالکتب العلميه بيروت لبنان)

په نورو الفاظو كښې داسې دي:.

لـولاک لماخلقت الافـلاک:.اے محبـوب صـلى اللـہ تعـالىٰ عليـہ وآلـہٖ واصحابہٖ وسلم كه چرې تاسو نهٔ وئ خلقت كړے شوے نو ما به اووه واړه اسمانونه نهٔ وو پيدا كړي. [12]

نوټ : . د ديوبندي علماؤ حضراتو يو لوي شمير هم دغه بره حديث مبارك **لولاک**نقل كړے دے. ددې په حقله نورې حوالې دلته وړاندې كولے شي. [13]

---

[12] (كاروان قمرجنوری ۲۰۱۶ءص ۳۱،روح البيان فی تفسيرالقرآن ج۹ ص ۴۹۴دارالكتب العلميه بيروت لبنان،روح البيان فی تفسيرالقرآن ج۶ ص ۱۶۶ دارالكتب العلميه بيروت لبنان،مكتوبات امام ربانی ج۲دفتر۳رقم المكتوب ۱۲۲ ص ۵۶۰ضياءالقرآن پبلی كيشنز،لاهور،روح البيان فی تفسيرالقرآن ج۵ص ۵۳۶دارالكتب العلميه بيروت لبنان،شرح شفاءج ۱ ص ۱۳ دارالكتب العلميه بيروت لبنان،انيس الجليس ص ۱۳۵ اويسی بک سٹال گوجرانواله پاكستان ،مطالع المسرات شرح دلائل الخيرات ص ۲۱۹نوريه رضويه پبلی كيشنزلاهور،عصيدة الشهدة شرح قصيدة البردة ص ۱۷نورمحمداصح المطابع كارخانه تجارت كتب كراچی،الزبدة شرح قصيدة برده ص ۸۳ضياء القرآن پبلی كيشنزلاهورشاه ولی الله فيوض الحرمين ص ۱۸۶ دارالاشاعت كراچی،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارصلى الله عليه وآله وسلم ج ۱ ص ۳۴۸دارالكتب العلميه بيروت لبنان،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارصلى الله عليه وآله وسلم ج ۲روح البيان ص ۳۱۳دارالكتب العلميه بيروت لبنان،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارصلى الله عليه وآله وسلم ج۳ص ۴۳۳من جواهرسيداحمدعابدين دارالكتب العلميه بيروت لبنان،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارصلى الله عليه وآله وسلم ج۴ص ۲۱۰دارالكتب العلميه بيروت لبنان،جواهرالبحارفی فضائل النبی المختارصلى الله عليه وآله وسلم ج ۱ ص ۲۷۶ دارالكتب العلميه بيروت لبنان، كشف الخفاء،تحت حرف اللام ج۲ص ۱۹۴ قديمی كتب خانه كراچی،مجموعه رسائل لكهنوی الآثار المرفوعه ج۵ ص ۳۳انتشارات شيخ الاسلام احمدوجام)

[13] (فتاویٰ رشيديه حصه ۲ ص ۱۳۴ ميرمحمدكتب خانه آرام باغ كراچی پاكستان، الشهاب الثاقب ص ۴۷ كتب خانه رحيميه يوبندسهارن پوربهارت،براهين القاطعه افادات شاه عبدالغنی پهولی نوری مرتب حكيم محمداخترص ۱۱۰ كتب خانه مظهری كراچی،صدائے محراب ج ۱ ص ۳۳۴اداره تاليفات ختم نبوت لاهور،۶۳نكات ميلادالنبی ص ۳۵ادارة نشريات اهلسنة جامعه ابی صديق عمركالونی كبيروالا،شرف المصطفیٰ ص ۲۳شعبه نشرواشاعت مجلس صيانةمسلمين هارون آباد

حضرت شيخ الحديث محمدنصرالله خان نورالله مرقده جعل الجنة مثواه بحرمة سيدالانبياءوالمرسلين مقدمه عيد ميلاد النبى صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم كښې ليكي چې:.

اسعدک اللہ تعالیٰ بدانکہ آن صاحب تاج لولاک سید الارض والافلاک وما فیھن

شهنشاه د دوارو جهانونو هغه ذات دے چې هغه د هر ذات نه برتر، د دوي هر هر صفت د كونينو د واړه صفتونو نه اعلىٰ او د هر عېب وشين نه منزه و مبراه دے.د كائناتو د كلهم فضيلتونو،د اعلىٰ كمالاتو منبع او سرچشمه او د ټولې خدايي مرجع او منشاء ده. د هر زين نه مزين او پئيلې او د ټولو اخلاقو جميله نه ډك او ښائسته دے.

حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم هغه انسان كامل هستي ده ،كوم چې خالق عالم د خپل جمالِ ذات او د خپل صفاتِ جلال و جمال يو مظهراتم بلكې شفاف آئينه افخم گرځولې دي.الله تعالىٰ خپله ټوله خدائي د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په خاطر په دې هستۍ ظاهره گرځولې ده. بس په فېض و هدايت او عرفان و ولايت كښې هر يو شې د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم محتاج پاتې شوے دے او پاتې دے. او يا چې څهٔ يې هم ترې اخستې دي دا ټول يې هم د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د هستۍ د پاره كړې دي.

د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په وسيله او بركت نبيانو ته نبوت وركړے شوے دے او اولياء الله ته ولايت.

بهاولنگر،تقاریر اسعدمحمودمکی ص ۱ مرکزالشیخ زکریافیصل آباد،مضامین ومقالات عبدالحکیم سکھروی ص ۳۴۲ ادارة المعارف کراچی، احسن الفتاویٰ ج ۱ ص ۱۸۴ ایچ ایم سعید کمپنی کراچی،ملفوظات محدث کشمیری ص ۱۸۴ ادارہ تالیفات اشرفیہ ملتان،باادب بانصیب ص ۳۷ مکتبہ الفقیر فیصل آباد،فضل الرحمنٰ دھرم کوٹی بھارستان شرح اردو بوستان ص ۲۵ مکتبة المصباح لاھور)

د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د ثواب وعقاب په خاطر غرض دا چې، مقصود ذات اوست دیگر جملگی طفیل۔ منظور نور اوست دیگر جملگی ظلام۔
لکه "لولاک لولاک لماظهرت الربوبية"۔اے حبیب صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم که چرې تاسو نهٔ وئ خلقت کړے شوے نو ما به هرګز خپل ربوبیت نهٔ وو ښکاره کړے، او ښکاره خبره ده که چرې ربوبیت نهٔ وے ښکاره کړے شوے نو یقینًا چې هیڅ شې به نهٔ وو ، ماسیوا د الله تعالىٰ نه.د الله تعالىٰ د خدایئ د ښکاره کېدو لوي ثبوت د حضور صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د نور په خاطر شوے دے.[14]

مولانا فقیر ابو الفیض ابو محمد حبیب الرحیم،"الدولة المدنیةبالمادةالغیبیة" کښې لیکي چې :لولاک لماخلقت الدنیا۔یعني اے حبیب صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم که چرې تاسو (صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) نهٔ وي پیدا کړے شوے نو دنیا به هم نهٔ وه پیدا کړې شوې.
په دنیا کښې د تحت الثرىٰ پورې چې څهٔ هم دي ،واړه د حضور صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په خاطر دي .او د دوي د پاره پیدا کړې شوې دي او هم هغوي د تمام اشیاؤ اصل او سرچشمه ده. حضور صلى الله تعالىٰ علیه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په خپله ارشاد فرمائیلې دي :. انامن نوراللہ وکل شئی من نوری۔زما نورِ د الله تعالىٰ د نور نه پیدا شوے دے او ټول خیزونه (د عرش معلىٰ نه د تحت الثرىٰ پورې) زما د نورَ مطهر نه پیدا شوي دي .یعني ټول اشیاء زما په نور مطهر کښې امانت کېښودې شوې وو، او پرله پسې په ظهور کښې راغلل او څنګه چې په حدیث قدسي کښې الله تعالىٰ فرمائیلې دي، " لولاك لماخلقت الافلاك" یعني اے

[14] (مدارج النبوة ج۲ص۲۱۸وکذاجآءفی الحدیث القدسی حدیث الاسراءلولاک لماخلقت الافلاک)(ص۴)

حبيب صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم كه چرې تاسو (صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) نهٔ وې خلقت كړے شوي نو ما به اسمانونه هم نهٔ وو پيدا كړي. او د لولاك لمااظهرربوبية ـيعني اے حبيب صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم كه چرې تاسو نهٔ وې خلقت كړے شوي نو ما به خپله خدائي هم نهٔ وه ښكاره كړي.

د علمائے ديوبند حكيم الأُمت مولوي اشرف علي تهانوي په "نشرـالطيب" كښې يو روايت نقل كړے دے چې حاكم په خپل صحيح كښې روايت كړے دے چې:. حضرت آدم عليه السلام د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم نوم مبارك په عرش ليكلے اوليدو او الله تعالىٰ آدم عليه السلام ته اوفرمائيل كه چرې محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم نهٔ وے پيدا شوے نو ما به ته هم نهٔ وې پيدا كړے. [15] لولاک لماخلقت الافلاک حديث قدسي دے چې:. اے محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم كه چرې تاسو نهٔ وې خلقت كړے شوي نو ما به دنيا هم نهٔ وه پيدا كړي. دا حديث شريف ډېرولويو محدثينو رحمهم الله تعالىٰ نه علاوه د ديو بند ډېر لوي او مستند مولوي ذوالفقار علي ديوبندي هم په خپل شهره آفاق كتاب "عطر الوردة" كښې مولوي صاحب ليكي چې:. حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د خلقو د پيدا كېدو وجه ده. لكه چې :.

اول ماخلق الله نوری وقال الله تعالیٰ مخاطبالآدم علیه السلام لولاه ماخلقتک وورد ایضاًلولاک لماخلقت الافلاک۔ [16]

---

[15] (نشر الطيب ص ۱۰ مطبوعه ديوبند)

[16] (عطر الوردة ص ۲۴ ديوبند)

مولوي ذوالفقارعلی ديوبندي په يو بل ځائے کښې هم ليکي چې کـه چـرې حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم نهٔ وې پيدا کړے شوے نو دنيا بـه هم د عدم نه (د نشت نه) وجود لورې ته نهٔ وه راغلې او موجوده به نهٔ وه.

خلاصه يې دا ده چې د دنيا وجود په خپله د حضور صلی الله تعالیٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په طفيل سره دے.

ہے انہیں کے دم قدم سے باغ عالم میں بہار
گروہ نہ ہوں عالم نہ ہو گروہ نہ تھے عالم نہ تھا

شيخ الامام قدوة الانام شيخ شرف الدين بوصيري رحمة الله تعالیٰ عليه ځکـه فرمائيلي دي :

وكيف تدعوا الى الدنيا ضرورة من
لولاه لم تخرج الدنيا من العدم

حضرت علامه ابو الحسنات رحمة الله تعالیٰ عليه ددې ترجمه داسې فرمائيلي ده .او څنګه چې د دنيا ضرورتونه پاك نفس خپل لورې ته راغب كـوي (يـا متوجه كوي / راغواړي) او كه چرې دا نفس نهٔ وو او په دنيا كښې يې ځـان نـهٔ وې ښـكاره كړے (ځلولی) نو دنيا به د عدم نه په منصه شهود (هغه ځائے په كوم ځـائے كښـې چې د څهٔ شي جلوه ښكاره كړې شي (مترجم) باندې نهٔ وې ظاهر كړے شوې.

محمد (ﷺ) کی جلوہ نمائی نہ ہوتی
تو دارین میں روشنائی نہ ہوتی

حضرت مجددالف ثانی قدس سرهٌ

حضرت مجدد الف ثاني قدس سرهٌ په خپل مکتوبات شريف کښې فرمايي چې **لولاه لماخلق الله سبحانه الخلق ولما اظهر الربوبية۔**

که چرې د حضور پُر نـور صـلى اللـه تعـالىٰ عليـه وآلـہٖ واصـحابہٖ وسـلم ذات بابرکات په دې عالم دنيا کښې نهٔ وے ښکاره شوے نو الله تعالىٰ به دا مخلوق هم نهٔوو پيدا کړے او نهٔ به يې د خپل ربوبيت اظهار فرمائيلے وو.

مولوي ذوالفقارعلي ديوبندي څوك چې د ديو بند په اکابرو علماؤ کښې دے او د ديوبند د مدرسې چشم و چراغ بللے شي. هـم دا حـديث قـدسي دغـه شـان را اخستے دے-**لولاک لماخلقت الافلاک ولولاک لما اظهرت الربوبية** يعني اے زما محبوب صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم که چرې تاسو نهٔ وے خلقت کړے شوے نو ما به دا دنيا هم نهٔ وه خلقت کړې او که تاسو نهٔ وئ نو مـا بـه خپله خدايي (ربوبيت) هم نهٔ وو ښکاره کړے.

گرارض وسماء کی محفل میں لولاک لماکاشورنہ ہو
یہ رنگ نہ ہوگلزاروں میں یہ نورنہ ہوسیاروں میں

مولوي رشيد احمد صاحب ديوبندي په "احسن الفتاوىٰ" کښې ليکي چې: امام شهاب الدين احمد قسطلاني رحمـة اللـه تعـالىٰ عليـه چـې د بخـاري شريـف شارح دے. په کتاب "مواهب اللدنيه" کښې نقل کړي دي چې .:

قال الله تعالى: يا آدم ارفع رأسک، فرفع رأسه فرأى نور محمد-صلى الله عليه وسلم-فى سرادق العرش، فقال: يارب، ماهذا النور؟ قال: هذا نور نبى من ذريتک

اسمه فی السماء أحمد، وفی الأرض محمد، لولاه ما خلقتک ولا خلقت سماء ولا أرضا۔[17]

دا روایت حضرت شیخ علامه یوسف بن اسماعیل نبهاني رحمة الله تعالیٰ علیه په "انوار محمدیه" کښې رانقل کړے دے. په دواړه ذکر شوي کتابونو (مواهب اللدنیه او انوار محمدیه) کښې د حضرت کعب احبار رحمة الله تعالیٰ علیه تابعي مبارك قول نقل دے،حضرت کعب رحمة الله تعالیٰ علیه د تورات او انجیل لوي عالم وو. او د قرآن احادیثو هم لوي ماهر وو. دوي فرمائي چې:

ان آدم وجمیع المخلوقات خلقوا لاجل محمد ﷺ رواه البیهقی۔

حق تعالیٰ حدیث قدسي کښې ارشاد فرمائیلي دي چې :

لولاک لما اظهرت الربوبیة۔

(د دیوبند) حضرت حکیم الاُمت اشرف علي تهانوي په" نشر الطیب" کښې لیکي چې:

عن عمر الخطاب رضی الله تعالیٰ عنه قال قال النبی ﷺ قال الله تعالیٰ لآدم یا آدم لولا محمد ما خلقتک رواه حاکم وصححه البیهقی والطبرانی۔ قال الله تعالیٰ یا آدم لولا محمد ﷺ ما خلقتک وهو آخر الانبیاء۔[18]

علامه امام زرقاني رحمة الله تعالیٰ علیه په مواهب اللدنیه جلد اول کښې لیکي چې :

عن ابی الشیخ والحاکم عن ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما اوحی الله تعالیٰ الی عیسی بن مریم علیه السلام۔ یا عیسیٰ! لولا محمد ما خلقت آدم ولا الجنة ولا النار وروی الحاکم مثله وصححه ورواه السبکی والبلقینی، قال الله تعالیٰ وعزتی

[17] (احسن الفتاویٰ ص ۴۸۵، المواهب اللدنیة بالمنح المحمدیة ج ۱ ص ۴۷ المکتبة التوفیقیة، القاهرة-مصر)

[18] (الدرر النظیم فی مولد النبی الکریم ﷺ)

وجلالی لولامحمد ماخلقت عرشا ولاکرسیا ولاسمآءولاارضا ولاجنة ولانارا ولالیلاولانهارا وماخلقت جمیع الاشیاءالاکراماللذی سمیته محمدا ﷺ۔ (مولد النبیﷺ للقطب الربانی الشیخ عبدالرحیم البرعی) هذاماظهرلی فی هذاالباب۔[19]

د حديث لولاك خيړنه

حديث لولاك لماخلقت الافلاك اگر چې ددې حديث په حقله محدثينو حضراتو كلام فرمائيلي دے. ليكن د معنىٰ او مضمون په اعتبار سره داثابت دي او يو نفس الامر حقيقت دے كوم چې د نورو رواياتو نه ثابت دي او د كومو علماؤ نه چې انكار هم منقول دے هغه هم د الفاظو په حقله دي. د معني په حقله نهٔ دي، لهذا ملا علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه په خپله ددې په حقله ليكي چې كه اگر علامه صنعاني رحمة الله تعالىٰ عليه دي ته موضوعي وئيلې دي ليكي د معنې په لحاظ سره دا حديث ثابت دے.

لولاک لماخلقت الافلاک قال الصنعانی انه موضوع کذافی الخلاصة لکن معناه صحیح فقدروی الدیلمی عن ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهمامرفوعا اتنی جبریل فقال یامحمدلولاک ماخلقت الجنة ولولاک ماخلقت النار وفی روایة ابن عساکر لولاک ماخلقت الدنیا۔[20]

وفی حدیث سلمان عندابن عساکر قال: «هبط جبریل علی النبی صلی الله علیه وسلم- فقال: إن ربک یقول: إن کنت اتخذت إبراهیم خلیلا، فقداتخذتک حبیبا،

---

[19] (احسن الفتاویٰ ص ۴۸۶)

[20] (موضوعات کبیرص ۵۹ حرف اللام)

وما خلقت خلقاأكرم على منک، ولقد خلقت الدنيا وأهلها لأعرفهم كرامتک ومنزلتک عندی، ولولاک ماخلقت الدنيا۔[21]

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا، قَالَ: أَوْحَى اللّٰهُ إِلَى عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَا عِيسَى آمِنْ بِمُحَمَّدٍ وَأْمُرْ مَنْ أَدْرَكَهُ مِنْ أُمَّتِکَ أَنْ يُؤْمِنُوا بِهِ فَلَوْلَا مُحَمَّدٌ مَا خَلَقْتُ آدَمَ وَلَوْلَا مُحَمَّدٌ مَا خَلَقْتُ الْجَنَّةَ وَلَا النَّارَ وَلَقَدْ خَلَقْتُ الْعَرْشَ عَلَى الْمَاءِ فَاضْطَرَبَ فَكَتَبْتُ عَلَيْهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللّٰهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ فَسَكَنَ۔

حضرت عبدالله ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما نه روايت دے چې الله تعالیٰ حضرت سيدنا عيسیٰ عليه السلام ته وحي اولېږله. اے عيسیٰ! ايمان راوړه په محمد صلی الله تعالیٰ عليه وآلِهٖ واصحابِهٖ وسلم باندې او ستا په اُمت کښې چې چا د هغوي زمانه اوموندله هغوي ته حکم اوکړه چې په هغوي ايمان راوړي او که چرې محمد رسول الله صلی الله تعالیٰ عليه وآلِهٖ واصحابِهٖ وسلم نهٔ وې خلقت کړے شوے نو ما به آدم عليه السلام نهٔ وو پيدا کړے نهٔ به مې جنت دوزخ جوړ کړے وو کله چې ما عرش د اوبو د پاسه جوړ کړو نو هغه به رږېدو ما په هغې لا اله الا الله محمد رسول الله اوليکو هغه ودرېدو.[22]

شيخ المشائخ استاد العلماء والمجاهدين بقية السلف مناظر اسلام محمد لعل الرحمٰن صاحب په خپل کتاب "التجليات الرحمانية فی معادن الحقائق الاسلاميه" کښې ډېر لويه خېړنه کړې ده، د هغې مطالعه پکار ده چې ټول شکوک و شبهات ختم شي ۔[23]

---

[21] (مواهب اللدنيا ج ا ص ٨٣ بحواله فتاویٰ حقانية اکوړه خټک ج ٢ ص ٢٠٣)

[22] (المستدرک للحاکم کتاب التاريخ کان رسول الله صلی الله عليه وآله وسلم اجود الناس بالخير دار الفکر بيروت ج ٢ ص ٦١٥)

[23] (التجليات الرحمانية فی معادن الحقائق الاسلاميه ص ٢٦٨)

حقيقت محمدي ﷺ او اول د حُب تعين

فقير صديق احمد القريشي الهاشمي الديوبندي په شفاء القلوب كښې ليكي چې:. د سلوك په كتابونو كښې د تعين حُبي د لفظ استعمال ډېر شوے دے. لهذا د سالكينو په ذهنونو كښې به دا سوال هم پيدا كيږي چې د تعين حُبي معنىٰ به څهٔ وي كه چرې سالكين د ”تعين حُبي“ په معنىٰ پوهه شي نو دا خبره به ذهن ته راشي چې انبياء عليهم السلام ددې اسباقو تعلق د حب سره ولې دے؟. حضرت خواجه محمد معصوم رحمة الله تعالىٰ عليه په دفتر اول مكتوب نمر ۸۵ كښې فرمائيلي دي چې په دې څيزونو كښې چې د هغې پېژندل ضروري دي هغه دي چې مونږ ته نزدې د تعين معنىٰ هغه نهٔ ده چې حق تعالىٰ عزوجل لاندې راكوز شوے دے. پس دغه حب يا وجود شو بلكې د تعين معنىٰ صدور (ښكاره كېدل) دي څكه چې هغه د تنزهې ډېر لائق دے او د انبياؤكرامو د ژبو نه ډېر مناسب دے.

حضرت امام رباني مجدد الف ثاني قدس سرهٔ په دريم دفتر مكتوب ۲۲ كښې فرمائيلي دي چې حقيقت محمدي صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم حقيقة الحقائق دے.په دے حقله د مراتب ظلال د تېريدو نه پس په دے فقير باندې كشف اوشو چې دا تعين او ظهور حُبي دے، كوم چې د مبداء ظهورات او د ټولو مخلوقاتو د پيدا كېدو منشاء ده ،څنګه چې په حديث قدسي كښې فرمائيلې شوي دي. **كنت كنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق**۔ يعني زهٔ پټه خزانه ووم ما اوغوښتل چې زهٔ اوپېژندے شم نو ما مخلوق پيدا كړو۔[24]

د ټولو نه وړاندې شې كوم چې ددې پټې خزانې نه د ظهور په مېدان كښې ښكاره (ظهور) كړې شو، هغه حب دے . كوم چې د مخلوقاتو د زوكړې

[24](كشف الخفاء ص ۲۱۶)

(پېدائش) سبب جوړ شو. که چرې دا حُب نهٔ وې نو د ایجاد (پېداوښت) دروازه به نهٔ وه پرانستې شوې. او عالم به په عدم کښې راسخ او مستقر او سېدل. حدیث قدسي دے، **لولاک لماخلقت الافلاک**۔که چې تاسو نهٔ وې پیدا کړې شوې نو مابه زمکه او اسمانونه نهٔ وو پیدا کړي (کشف الخفاء مخ ۲۱۴۳) دا راز به کوم چې د حضرت خاتم الرسول صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په شان اقدس کښې واقع دے دغه ځائے تلاش کول پکار دي او د **لولاک لماالظهرت الربوبية**۔او که چرې تاسو نهٔ وئ نو ما به خپل ربوبیت هم نهٔ وه ښکاره کړے. 25[25] دا حقیت په هغه مقام باندې طلب کول په کار دي چې د واړه تعیناتو مبادي اعتبارات وي . دلته دا سوال پیدا کیږي چې اول اعتبار کوم یو ظاهر شوے وو. لهذا څهٔ مشائخو فرمائیلي دي چې د اللہ تعالیٰ په اول ځل د مخلوق پیدا کولو علم، تعین اول دے. او دغه شان نورو حضراتو فرمائیلي دي چې اراده د تخلیق تعین اوله ده. لیکن امام رباني مجدد الف ثاني قدس سرهٗ عجیبه خبره کوي چې: حُب یعني دا غوښتل چې زهٔ اوپیژندے شم دا تعین اول دے. او دا د ټولو نه اولنے اعتبار دے کوم چې ظاهر شو. او اوس چې کله اللہ تعالیٰ ظهور اوفرمائیل نو د ټولو نه وړاندې یې نورِ محمدي صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم تخلیق کړو.

شاه غلام علي مجددي دهلوي رحمة اللہ تعالیٰ علیہ فرمایي او هغه دا دي چې: حُب ذاتیه د ټولو کمالاتو سبب او اغاز دے.

بیا دویم اعتبار چې کله اللہ تعالیٰ په خپل شان سره ظاهر کړو نو هغه وجودي دے کوم چې د ایجاد مقدمه ده.

څکه "تعین وجودي" د "تعین حبي" ظل دے .

[25] (کشف الخفاء ص ٤١-٤٣)

اللہ تعالیٰ فرمايي چي :.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُم مِّيثَاقًا غَلِيظًا (الاحزاب ٧)

ترجمه:او کله چي مونږ د ټولو انبياؤ کرامو عليهم السلام والتسليمات نه وعده واخسته دغه شان د حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم نه د نوح علیہ السلام د حضرت ابراهيم علیہ السلام نه او د موسیٰ علیہ السلام او عیسیٰ علیہ السلام نه.

په دي آيت کريمه کښي د عالم ارواحو په ترتيب کښي حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په ټولو انبياؤ کرامو باندي مقدم کړے شوے دے. هغي ددي خبره دليل دے چي حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم پيدائش د ټولو انبياؤ کرامو عليهم السلام نه مخکښي شوے دے، ددي آيت په تفسير کښي د حضرت ابوهريره رضی اللہ تعالیٰ عنہ نه مروي دي چي حضور صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم فرمائيلي دي : كنت اول النبيين فی الخلق وآخرهم فی البعث-د تخليق په اعتبار سره زه (صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) اول يم او د رالیږلو (بعث) په اعتبار سره زۀ د ټولو نه اخري نبی (صلی اللہ تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم) يم-[26]

[26] (كشف الخفاءص۲۰۹)

په يو بل حديث قدسي كښې ارشاد دي چې:.

لولاک لماخلقت الافلاک ولماظهرت الربوبية۔اے محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم! كه چرې تاسو نهٔ وې پيدا كړے شوي نو اسمانونه يعني عالم به ما نهٔ وو پيدا كړے. او خپل ربوبيت به مې نهٔ وو ظاهر كړے".[27]

اعتراض: دا حديث موضوعي دے او صنعاني هم دا موضوعي گڼلے دے او علامه علي قاري ليكلي دي..

جواب: زمونږ سره د علامه علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه درې كتابي نُسخې دي يوه د عربۍ ژبه كښې دے يو د ديوبندي مسلك او دريم د يو غير مقلد (اهل حديث) ترجمه ده . راځئ مونږ د اصل عباراتو ترجمه دلته نقل كوو، چې واضحه صورت حال او حقيقت ترې معلوم شي. لهذا يو لوي د حنفي مسلك محدث علامه علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه ليكي چې: **لولاک لماخلقت الافلاک....قال الصنعانی انه موضوع كذافى (الخلاصة) لكن معناه صحيح**۔[28]

ديوبندي صاحب يې ترجمه داسې كوي:.علامه صنعاني رحمة الله تعالىٰ عليه فرمايي چې دا روايت موضوعي دے. البته ددې مضمون صحيح دے[29]

د اهل حديث (غير مقلد) ترجمه:.صنعاني ليكي چې دا موضوعي دي. څنگه چې په خلاصه كښې دے ليكن ددې معنىٰ صحيح (سمه) ده[30]

---

[27] (كشف الخفاء ص ص ٢٣-٢١، شفاءالقلوب ص ٥٣٤، غياث اللغات مع منتخب اللغات وچراغ هدايت مولانا محمد غياث الدين رحمة الله تعالىٰ عليه نے لولاک حديث قدسی كہا ہے۔ ص ٦١٩)

[28] (موضوعات كبير ص ١٩٤ قديمى كتب خانه كراچى)

[29] (موضوع روايت ص ١٢٢ مكتبه رحمانيه لاهور)

[30] (موضوعات كبير اردو ص ٢٦٥ نعمانى كتب خانه لاهور)

دملا علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه د كتـاب مكمـل عبـارت سره د ترجمې ستاسو په وړاندې دے.

په دې كښې يواځې د علامه صنعاني د نوم ذكر هم نهٔ دے كړے او د هغه په حواله سره ليكي چې دا موضوعي دے يا ورته موضوعي وايي، ملا علي قاري هـم نهٔ، بلكې ملا علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه خو ددې دفـاع (ملگرتيـا) كـړې ده او دا يې وئيلې دي چې په معنوي (معناً) لحاظ سره دا صحيح دے، علامه علي قـاري په خپل نورو كتابونو كښې د علامه صنعاني د قول ذكر كـړے دے چـې د دوي دا حديث په معنوي (معناً) لحاظ سره صـحيح گـڼلے دے، د مـلا عـلي قـاري "شرح شفاء" او "الزبدة العمدة" هم كتـل غـواړي، بلكـې دوي خـو پـه موضـوعات كبـير كښې دغه حديث په معنوي لحاظ سره صحيح گڼلے دے او ددې پـه تائيـد كښـې يې دغه حديث مرفوع هم ذكر كړے دے.

ملا علي قاري رحمة الله تعالىٰ عليه دا رنگه ليكي:.

فقدروى الديلمى عن ابن عباس رضى الله تعالىٰ عنهما مرفوعا اتانى جبريل فقال يامحمد (صلى الله عليه وآله وسلم) لو لاک ماخلقت الجنة ولو لاک ماخلقت النار۔[31]

ترجمه:.نبى كريم صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم فرمائيلي دي چې زما خوا له حضرت جبرائيل عليه السلام تشريف راوړو او ما ته يـې اوفرمائيـل چـې اے محمد صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم كه چرې تاسو نـهٔ وې خلقـت كړے شوي نو نهٔ به جنت پيدا كړے شوے وو او نهٔ به دوزخ.

ابن عساكر نه روايت دے چې "ما به دنيا نهٔ وه پيدا كړې "[32]

نوټ:.د ديوبند مسلك په ترجمه كښې دا حديث ويستلے شوے دے.[33]

---

[31](الاسرار المرفوعة فى احاديث الموضوعة ص ۱۹۴ قديمى كتب خانه كراچى)

[32](موضوعات كبير اردو ص ۲۶۵ اهلحديث ترجمه نعمانى كتب خانه لاهور)

[33](موضوع روايات ص ۱۲۲ مكتبه رحمانيه لاهور)

زهٔ دا وایم چې د کومو احادیثو مبارکو نه د لولاك تاید کیږي آیا د نامعلوم صنعاني په وینا باندې به دغه حدیث نه منلے کیږي؟ درې روایات د حضرت عباس رضی الله تعالیٰ عنه او یو د حضرت او عمر فاروق رضی الله تعالیٰ عنه نه او یو دیلمي د حضرت ابن عباس رضی الله تعالیٰ عنهما حدیث مرفوع گڼلي دي او ملا علي قاري رحمة الله تعالیٰ علیه هم دغه د حدیث مرفوع گڼلے دے.

اوس مرفوع څهٔ ته وایي؟ په دې باندې ضمنًا دوه حوالې لوستلې شئ.

علامه جلال الدین سیوطي رحمة الله تعالیٰ علیه لیکي چې مرفوع حدیث هغه دے چې د کومې خاص نسبت حضور صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم ته وي (یا لورې ته وي)او د حضور صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم نه بغیر نور په هیچا ددې اطلاق نهٔ وي، او بعضې وئیلي دي چې هغه روایت چې په هغې کښې صحابي رضی الله تعالیٰ عنه د حضور صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم فعل مبارك یا د هغوي (صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم) قول مبارك بیان کړے وي.[34]

شیخ عبدالحق محدث دهلوي رحمة الله تعالیٰ علیه فرمائیلې دي چې د کوم حدیث سند حضور صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم ته رسیدلے وي ،هغه مرفوع دے.[35]

نو د کوم حدیث تائید چې د حدیث او د حدیث مرفوع نه کیږي نو هغه حدیث موضوع گڼل او هغه د صنعاني پې وینا باندې دا نهٔ علمي دیانتداري ده او نهٔ د حدیث رسول صلی الله تعالیٰ علیه وآله واصحابه وسلم سره وفاداري گڼلې شي.

[34](تدریب الراوی ص ۹۴ قدیمی کُتب خانه کراچی)

[35](مقدمه اشعة اللمعات ج ۱ ص ۱۲۸ فریدبک سٹال لاهور)

وايي چې مونږ دلته د حضرت علي رضی الله تعالیٰ عنہ يو مروي حديث نقل کړو چې الله تعالیٰ خپل حبيب صلی الله تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم ته ارشاد کړے دے چې:.

يامحمد وعزتي وجلالي لولاک ماخلقت ارضي وسمائي ولا رفعت هذه الخضراء ولا بسطت هذه الغبراء.

ترجمه: اے محمد صلی الله تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ وسلم! په خپل عزت او جلال مې دې قسم وي، که چرې تاسو نه وئ نو نه به ما زمکه زېږولې وه او نهٔ اسمان، او نهٔ به ما د شين چهت سمبال کړے وو او نهٔ به مې دا زمکه غوړلې وه.

دا شيخ الاسلام بلقيني رحمة الله تعالیٰ علیہ په خپله فتاویٰ کښې د عبد الرحمٰن بن عبدالله بن محمد بن احمد ، ابو القاسم بن طالب العرفي په حواله سره او ابن سبع په خپل کتاب شفاء الصدور کښې د حضرت علي رضی الله تعالیٰ عنه نه بيان کړے دے.[36]

حديث لولاك ته موضوعي ويوونکي او په هغې توره برېښن کېدلو والـه حضرات ته شيخ الاسلام علامه حافظ انوار الله قادري چشتي رحمة الله تعالیٰ علیه په صدر الصدور (حيدر اباد دکن د هندوستان) کښې ليکي چې:.

دلته دا معلومول غواړي چې نن سبا چې کوم شور روان دے چې لولاک لما خلقت الافلاک حديث موضوعي دے ،که دا اومنلے شي نو د جرحې کولو نه به څهٔ فائده وي؟

زمکه ، سيندونه، دريابونه، جنت، دوزخ، ثواب، سزا(عذاب) او د واړو سره اباو اجداد بلکې ټوله دنيا د حضرت محمد صلی الله تعالیٰ علیہ وآلہٖ واصحابہٖ

---

[36] (زرقانی ،مصابيح السيرة المحمدية،ج ۱ ص ۵۷دارالکتب العلميه بيروت لبنان،سبل الهدیٰ والرشادفی سيرة خيرالعباد،ج ۱ ص ۵۷دارالکتب العلميه بيروت لبنان،هارون ديوبندی خصوصيات مصطفیٰ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ج ۱ ص ۳۵۴دارالاشاعت کراچی،انسان المفهون فی سيرة الامين المامون ج ۱ ص ۳۱۷دارالکتب العلميه بيروت لبنان)

وسلم د مخ مبارك په وسيله پيدا شوي دي نو اسمانونه څهٔ حېثيت لري؟ او گورئ! جنت او دوزخ د حضور په وسيله د پيدا کېدو حديث ، حاکم، ديلمي، سبکلي او بلقيني روايت کړے دے او د زمکې او اسمان د پيدا کېدو حديث ابن سبع او عرفي او د دنيا د پيدا کېدو د حضور صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په مخ حديث ،ابن عساکر او د ثواب او عذاب حديث ابن سبع او عرفي او د خلق آدم عليه السلام حديث طبراني، بهيقي، ابن عساکر ابو نعيم، ابو الشيخ، بلقيني او سبکي روايت کړي دي [37]

ديوبنديان په خپله هم دا حقيقت تسليموي چې دا حديث په معنوي (معناً) صحيح دے. په دې حقله مولوي خير محمد جلندري هم ليکلي دي. چې تاسو يې کتلې شئ. [38] مفتي محمود هم دا منلي دي [39] مفتي عبدالحکيم سکهروي هم دا معناً صحيح گڼلے دے [40] ددې نه دا معلومه شوه چې ددے حديث شريف په حقله دا موضوعي (حديث) گڼلو کومه بې سرو پښو پروپېګنډې کوونکيو له هيڅ هم په لاس نهٔ ورځي، خو د دوي د باطلو نيتونو ښکاره پته ترې ضرور کېدې شي او په دې بهانه دوي د عظمت رسول نه انکار غواړي،

اعتراض:. په قرآن کريم کښې الله تعالىٰ جلّ جلاله فرمايي چې ما پېريان او انسانان د خپل عبادت د پاره پيدا کړي دي او تاسو وايئ چې د نبي پاک صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم د پاره يې پيدا کړي دي. نو ستاسو دا مؤقف او دا

[37](انوار احمدی ص ص ۵۴-۵۳ النوريه الرضويه پبلشنگ کمپنی لاهور، پاکستان)
[38](خير الفتاویٰ ج ا ص ۲٦۷ مکتبه امداديه ملتان)
[39](فتاویٰ محموديه ج ۴ ص ص ۸۲-۸۴)
[40](مقالات و مضامين مفتی عبدالحکيم سکهروی ص ۳۴۲ ادارة المعارف کراچی)

احاديث مباركه موضوعي دي. ځکه چې دا د قراٰن کريم معارض (مخالف) دے.

جواب:. ددي اعتراض مختلف جوابونه شته دے. اول مونږ د علامه زرقاني رحمة الله تعالىٰ عليه جواب نقل کوو او د هغې نه وروستو به بيا خپل جوابونه وړاندي کوو، لهذا علامه زرقاني ليکي چې: دا احاديث د قرآن کريم ددے آيت مبارکه وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ (الذاريات ٥٦) خلاف نهٔ دي او که چرې دا خبره وي نو بيا په ځومره شمير کښې انسانان او پيريان دي، چې هغوي عبادت نهٔ کوي . نو آيا دا ددے آيت خلاف نهٔ دي؟ ځکه چې الله تعالىٰ ورځ د خپل عبادت له پاره پيدا کړي ده.دا آيت د مؤمنانو د پاره خاص دے او په احاديثو مبارکو کښې ټول مخلوق شامل دي . لهذا دا د قرآن پاك معارض (مخالف) نهٔ دے.[41]

د ليکونکي (راقم الحروف) اولنے جواب

يو دے علت غائبه او بل دے علت باعثه (په وجه د غائبه او باعثه) انسانان او پيريان د پاره د عبادت پيداکېدل علت غائبه دے، يعني د دوي د پيدائش غرض او مطلب عبادت خداوندي دے. وجودِ بامسعود، صاحب د مقامِ محمود او محبوب د رَبّ وجود هم ددي سبب دے. لهذا په قراٰن و سنت کښې څهٔ تعارض (اختلاف) نشته دے.

[41](مصابيح السيرة المحمودية ج ا ص ٨٨ دار الكتب العلميه بيروت لبنان)

دویم جواب:. دا ضروري نهٔ ده چې د يو کار دې يو سبب وي.د يو کار دوه اسباب هم کېدے شي. او د کائنات د پيدا کېدو هم دوه اسباب دي. د مقصد په طور عبادت او د هغې سبب ذات د مصطفیٰ کريم صلی الله تعالیٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم دے.

مونږ بطور انسانان کله نا کله هم داسې کارونه کوو چې د هغې په شا هم څو څو مقصدونه وي ، او کله چې د يو انسان د کار دوه مختلف سببونه کېدے شي نو څنګه د رَبِّ الْعٰلمين واحسن الخالقين د کار کولو دوه سببونه نهٔ شي کېدے؟

د ربوبيت او شان احمديت ښکاره کېدل

حضرت سيد نا مجدد الف ثاني شيخ احمد سرهندي فاروقي قدس سرهٗ حديث قدسي نقل کړے دے چې لولاك لما اظهرت الربوبية:

ترجمه:. اے محبوب صلی الله تعالیٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم که چرې تاسو نهٔ وئ نو ما به خپل ربوبيت نهٔ وو ښکاره کړے[42]

کېدي شي چې چرته به يو صاحب کښې د توحيد جذبه راوچته شي او هغه دا اووايي چې ددې احاديثو اخر حيثيت څهٔ دے؟ دا هم يو موضوع کېدي شي. نو مونږ به ورته دا خواست اوکړو چې دا حديث پاك حضرت مجدد پاك صاحب نقل کړے دے. او د مجدد پاك علمي جذبه او جوش (لوي والي او عظمت) منلے شوے دے. ولې بيا هم مونږه د دليل د مکمل کېدو په جوړ باندې يو دوه حوالې وړاندې کولے شو.

[42] (مکتوبات امام ربانی ج۲دفتر۳مکتوب ۱۲۲ ضیاءالقرآن پبلی کیشنز لاهور،جواهرالبحارج۲ص ۲۵۵دارالکتب العلميهبيروت‌لبنان)

د ديوبندي مكتبه فكر ″ مناظر ″ مولوي منظور نعماني د مجدد صاحب په حقله داسې ليكلي دي چې :

″د اُمت په اولنې دور كښې چې كومو كسانو د تجديدِ نوع (نظرثانی) خدمات كړي دي . په دې كښې د خليفه راشد حضرت عمر بن عبدالعزيز رحمة الله تعالىٰ عليه كارنامې ډېرې لوړې دي . او دغه شان په اخري وختونو كښې (د هغې شروعات چې د هزاره دوم (الف ثاني) نه تر د رسول الله صلى الله تعالىٰ عليه وآلہٖ واصحابہٖ وسلم په وصال باندې د يو زر كلونو د تېرېدو نه پس كيږي) امام رباني شيخ احمد سرهندي قدس سرهٗ نه د دين د نوي والي ، حفاظت او د شريعت د راژوندي كولو كوم كار چې په دې ملك كښې كړے دے، يا ترې اخستې شوے دے نو دا د اسلام په مكمل تاريخ كښې يو لوړ او امتيازي حېثيت لري.او په دې وجه د دوي لقب مجدد الف ثاني داسې مشهور شو چې بلها خلق د دوي نوم هم قدرې نهٔ پېژني. بلكې د مجدد الف ثاني په مشهور او معروف لقب سره يې خلق پېژني. [43]

وړاندې نور ليكي چې د دوي نه وړاندې چې څومره مجددين په صدو كښې تېر شوي دي نو يو مجدد هم د دين د واړه شعبو مجدد نهٔ دے پاتې شوے بلكې هر يو د جدا جدا شعبه جاتو مجدد پاتې شوے دے. هم دا وجه ده چې په يو وخت كښې څو څو مجددين په نظر راځي. څوك د علم حديث، څوك د فقهې او بيا هر يو هم په دې كښې، څوك د فقهې حنفي او څوك د فقه شافعي ، څوك په كښې د علم كلام او څوك په كښې د سلوك و احسان!ليكن الله تعالىٰ دا يو شې د

[43] (تذكره مجدد الف ثانی رحمة الله تعالىٰ عليه ص ص ٢٠ - ٢١ دار الاشاعت كراچی)

دوي د پاره خاص کړے وو چې دوي يې ددين د ټولو شعبه جاتو مجدد ګرځولے دے.[44]

د ديوبند مکتبه فکر يو مفتي و علامه ولي حسن ټونکي ليکلي دي چې :. دا راقم الحروف رايې دا ده چې که چرته حضرت مجدد الف ثاني قدس سرهٗ په خپل تجديدي (نوے والے) او اصلاحي کارنامو په وجه د هندوستان د مسلمانانو خدمت نهٔ وې کړے نو نن به د هندوستان د مسلمانانو هم دغه حالت وو لکه څنګه چې د چين د مسلمانانو دے [45]

د يوبندي مولوي روح الله غفوري د حضرت مجدد الف ثاني قدس سرهٗ په حقله ليکلي دي چې:

حضرت باقي بالله رحمة الله تعالىٰ عليه کوم چې په هندوستان کښې د سلسله نقشبديه باقويه باني وو. فرمائيل به يې چې شيخ احمد امام رحمة الله تعالىٰ عليه يو نمر دے. چې زمونږ په شان په زرګونو ستوري د هغوي په رڼا کښې ورکيږي د اسمان لاندې د دهٔ برابر نشته. په دې اُمت کښې د دوي په شان يو څو برزګان تېر شوي دي ، چا چې به د دوي زيارت کوو نو بې اختياره به يې اووئيل:. فتبارك الله احسن الخالقين.[46]

[44] (مکتوبات امام ربانی ج۲ دفتر۳ مکتوب ۱۲۲ ضیاءالقرآن پبلی کیشنز لاہور، جواھرالبحار ج۲ ص ۲۵۵ دارالکتب العلمیہ بیروت لبنان)

[45] (تذکرہ اولیاء پاک و ہند ص ۱۳۹ بار اول دسمبر ۱۹۹۹ء ادارہ اسلامیات لاہور)

[46] (بزرگان نقشبندیہ کو خواب میں زیارت نبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ص ۱۴۱ اشاعت دوم جنوری ۲۰۱۰ء مکتبہ عمر فاروق کراچی)

پټه خزانه او شانِ مصطفوي ﷺ

رَبّ کائنات فرمايي چې:. **"کنت کنزا مخفيا فاحببت ان اعرف فخلقت الخلق"۔**

زهٔ يوه پټه خزانه ووم ، نو ما غوښتل چې زهٔ دې اوپېژندے شم نو ما مخلوق پيدا کړو.[47]

خالق کائنات د خپلې پېژندنې د پاره مخلوقات پيدا کړل او په مخلوقاتو کښې يې د ټولو نه اول د خپل محبوب عليه السلام نور او روح پيدا اوفرمائيل.

دا انبياؤ نه يې په عالم ارواح کښې وعده واخسته او په عالم ارواح کښې يې د محبوب عليه السلام د نبوت مشهورتيا اوکړه.

دا انبياؤ کرامو ، رسولانو عظامو عليهم السلام د عارفينو، کاملينو، صالحينو، صديقينو بلکې کُل عالمينو ته يې اووئيل چې اے خلقو!

ہر شے خدا نے بنائی اسے سوہنے مدنی دے واسطے
دو جگ دی کھیڈر چائی اے سوہنے مدنی دے واسطے

[47] (تفسير روح البيان، ج٦ ص ١ ٦ تحت الآية سورة الحج ٦ ٦ دار الكتب العلميه بيروت لبنان۔ جواهر البحار فى فضائل النبى المختار ﷺ ج٤ ص ٢٧٥ دار الكتب العلميه بيروت لبنان۔ المقاصد الحسنة باب الكاف ص٣٧٧ رقم الحديث ٨٣٦ دار الكتب العلميه بيروت لبنان۔ الاسرار المرفوعه فى الاخبار الموضوعة ص ١٧٩ رقم الحديث ٦٩٧ قديمى كتب خانه كراچى)

د حضور شنهشاه حسينان عالم صلى الله تعالىٰ عليه وآلهٖ واصحابهٖ وسلم په شان لولاك كښې امام بوصيري عرض كوي چې:.

وكيف تدعوا الى الدنيا ضرورة من
لولاه لم تخرج الدنيا من العدم

کیا کرے مائل ضرورت ان کو دنیا کی طرف
گر نہ ہوتے آپ تو دنیا بھی ہوتی کالعدم

حضرت شيخ سعدي رحمة الله تعالىٰ عليه فرمايي چې:.

ترا عز لولاک تمکیں بس است
ثنائے تو طٰہٰ ویٰس بس است

آپ (ﷺ) کو بطور مرتبہ عزت لولاک کافی ہے
آپ (ﷺ) کی تعریف میں طہ ویٰس کافی ہے

صلاح بن مبارك بخاري فرمايي چې:.

خواجۂ لولاک و سلطان رسل
مقتدا و رہنمائے جز و کل (ﷺ)

امام اهل سُنت امام عشق و محبت تاجداربريلي احمد رضا خان رحمة الله تعالىٰ عليه فرمايي چي:.

ہوتے کہاں خلیل و بنا کعبہ و منیٰ
لولاک والے صاحبی سب تیرے گھر کی ہے

اقبال سهيل فرمايي چي :.

کتاب فطرت کے سرورق پرجونام احمدرقم نہ ہوتا
تونقش ہستی ابھرنہ سکتاوجودلوح وقلم نہ ہوتا

یہ محفل کن فکاں نہ ہوتی جووہ امام امم نہ ہوتا
زمین نہ ہوتی فلک نہ ہوتاعرب وعجم نہ ہوتا

مولانا ظفرعلی خان فرمايي چي:.

گرارض وسماکی محفل میں لولاک لماکاشورنہ ہو
یہ رنگ نہ ہوگلزاروں میں یہ نورنہ ہوسیاروں میں

دیکھی نہیں کسی نے اگر شان مصطفیٰ
دیکھے کہ جبریل ہیں دربانِ مصطفیٰ

رشتہ مرا خدا کی خدائی سے چھوٹ جائے
چھوٹے مگر نہ ہاتھ سے دامانِ مصطفیٰ
(مترجم)

شورش كاشميري ديوبندي فرمايي ٿو:.

جب دوش پہ گیسو کھلتے ہیں،واللیل کی شرحیں ہوتی ہیں
لولاک لما کے سانچے میں اک نورجم ڈھل کے رہا

مولوي طالوت ديوبندي فرمايي ٿو:.

ادب سے سر جھکاؤ مالک لو لاک آتے ہیں
ردائے انما اوڑھے نبی پاک آتے ہیں (ﷺ)[48]

صلی اللہ علی النبی الامی صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم۔
(العطایا السیفیۃ فی فتاویٰ النقشبندیۃ، حصہ سوئم)

[48] (ماھنامہ حق چاریار، ج۳ شمارہ ربیع الاول ۱۴۱۱ھ بمطابق اکتوبر ۱۹۹۰ء بیک ٹائٹل)

د خلاصي تسبيحات

سراج الفقهاء امام الائمه امام اعظم ابوحنيفه رحمة اللہ تعالیٰ علیہ فرمائيلي دي چې ما رَبُّ العزت په خوب کښې نهه نوي (۹۹) ځله ليدلے دے ما په خپل زړهٔ کښې سوچ اوکړو که چرې يو ځلي مې بيا يې ليدل نصيب شول.نو الله تعالیٰ ته به خواست اوکړم، چې د قيامت په ورځ به ستا د عذاب نه ستا مخلوق څنګه خلاصے اوومومي؟

”فرمايي چې بيا يې زما په سلم ځل ديدار نصيب شو نو ما ورته عرض اوکړو.“

اے زما رَبه! ستا ثناء لويه ده او ستا نومونه مقدس دي . د قيامت په ورځ به ستا بندګان ستا د عذاب نه څنګه خلاصے اوومومي؟

نو الله تعالیٰ ارشاد اوکړو .” چې څوك سحر او ماښام دا تسبيحات لولي نو هغه به زما د عذاب نه خلاصے بيا مومي “ [49]

سُبْحَانَ الْأَبَدِيِّ الْأَبَدِ، سُبْحَانَ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ، سُبْحَانَ الْفَرْدِ الصَّمَدِ، سُبْحَانَ رَافِعِ السَّمَاءِ بِغَيْرِ عَمَدْ، سُبْحَانَ مَنْ بَسَطَ الْأَرْضَ عَلَى مَاءٍ جَمَدْ، سُبْحَانَ مَنْ خَلَقَ الْخَلْقَ فَأَحْصَاهُمْ عَدَدْ، سُبْحَانَ مَنْ قَسَمَ الرِّزْقَ وَلَمْ يَنْسَ أَحَدْ، سُبْحَانَ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ صَاحِبَةً وَلَا وَلَدْ، سُبْحَانَ الَّذِي لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدْ۔

[49] (فتاوی شامی، جلد اول ص ۱۳۸، مکتبہ رشیدیہ کوئٹہ)

خلاصة المقال فی اجتناب المضل والضال

یعنی

دَبدمذهبونه ځان ساتنه

څه فرمائی علماء کرام په دے مسئله کښے چه نن صبا په دے پُرفتن دور کښے چه هر طرف ته فتنے خورے او جوړے دی، او د نبي کریم صلی الله علیه وسلم گستاخان او د مذهب دشمنان په سپینه جامه کښے اسلام ته نقصان رسوی، نو آیا د داسی گستاخانو او بد مذهبه سره تعلق او رشته کول، کلام او سلام او خبرے وغیره کول جائز دی او کنه؟ جواب د قرآن او سنت او د مذهب د کتابونونه په تفصیل سره راکړئ. جزاك الله تعالی

المستفتی: سید سراج الحق شاه

باسمه تعالی

الجواب: ومنه الصدق والصواب! د صورت مسئوله د تفصیلی جواب نه وړاندے دا خبره زده کول پکار ده چه دا انسان دوه قسمه دی: یو مسلمان او بل کافر، بیا کافر په دوه قسمه دی: یو کافر اصلي او بل کافر مرتد.

کافر اصلي! هغه کافر دے چه هغه د شروع نه کلمه د اسلام نه منی لکه دهریه، مجوسی، مشرك، یهودی او عیسائی وغیرهم.

کافر مرتد په دوه قسمه دے! مرتد مجاهر او مرتد منافق.

مرتد مجاهر! هغه کافر دے چه اول مسلمان وی او بیا په ډاگه باندے د اسلام نه واوړی، او د کلمے لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ مُحَمَّدٌ رَّسُوْلُ اللهِ نه انکار اوکړی، او دهریه: کافر، مشرك، مجوسی یا عیسائی او یهودی شی.

مرتد منافق! هغه کافر دے چه هغه لَا إِلٰهَ إِلَّا الله هم وائی دغه رنگ ځان ته مسلمان هم وائی، مگر د الله جل جلاله یا د رسول پاك صلی الله علیه وآله وسلم یا د بل یو برحق نبي صلی الله علیه وسلم توهین کوی یا د ضروریاتو د دین نه انکار کوی، نو په کافرانو کښے د ټولونه ناکاره کافر دا مرتد منافق دے چه د مسلمان په جامه کښے د کفر تعلیم ورکوی، او الله جل جلاله او رسول الله صلی الله علیه وسلم ته کنځل کوی (العیاذ بالله).

دا مسلمان هم په دوه قسمه دی: صحیح مسلمان او گمراه مسلمان.

صحیح مسلمان! هغه دے چه هغه د ضروریاتو د دین د منلو سره سره ضروریات د اهلسنت هم منی.

گمراه مسلمان! هغه دے چه هغه د ضروریاتو د اهلسنت د یوے خبرے نه انکار کوی، مگر د هغه گمراهی او بد مذهبی د کفر حد ته نه وی رسیدلی.

هر کله چه تاسو ته دا معلومه شوه چه بعض خلق د مسلمانئ په جامه کښے گمراهان او بد مذهبه دی، نو اوس د بد مذهبه سره خبرے کول، ناسته پاسته، کلام او سلام، رشته داری وغیره تعلقات ساتل څنگه دی په دے باره کښے الله جل جلاله په قرآن مجید کښے ارشاد فرمائی:

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَٰلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ (آل عمران ۲۸)

ترجمه: مسلمانان به کافرانو لره دوستان نه گرځوی بغیر د مسلمانانونه او چاچه داسی کار اوکړو، نو د الله جل جلاله سره هیڅ تعلق نشته۔

ددے آیت په تفسیر کښے صاحب د تفسیر المنار فرمائی:

فالممنوع منها ما يكون فيه خذلان لدينك وإيذاء لأهله أو إضاعة لمصالحهم۔ (تفسير المنار)

هر کله چه بد مذهبه ستا دین ته نقصان او مسلمانانو ته تکلیف او د مسلمانانو د مصالحو (ددین مصلحتونه) ضائع کوی، نو د دوئ سره تعلق ممنوع (حرام) دی.

هر کله چه دا معلومه شوه، نو دا خبره هم معلومه ده چه بد مذهبه دینِ اسلام ته نقصان رسوی، مسلمانان رسوا کوی او د اهلسنت معمولاتو ته کفر، شرك او بدعت وائی، نو د دوئ سره تعلق او دوستی حرامه ده.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

يَاأَيُّهَاالَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِنْ دُونِكُمْ لَا يَأْلُونَكُمْ (آل عمران ١١٨)

اے مؤمنانو د مؤمنانه بغیر نور خلق خپل راز دار مه جوړوئ هغوئ ستاسو په نقصان رسولو کښے کمے نه کوی.

امام صاوي ددے آیت شان نزول داسی بیانوی:

نزلت في قوم من المؤمنين كان لهم أقارب من المنافقين والكفار وكانوا يواصلونهم۔(تفسير صاوى)

دا مذکوره آیت د هغه مؤمنانو په باره کښے نازل شوے دے چه بعضے منافقین او کافران د هغوئ خپلوان وُو او دے مؤمنانو به ورسره صلح رحمی (تعلقات) ساتل.

ددے آیت په تفسیر کښے امام قرطبي رحمه الله فرمائی! چه د هغے ترجمه لاندے لیکلی ده! «چا حضرت عمر رضي الله عنه ته عرض اوکړو چه فلانے عیسائی ډیر ښه کاتب دے، دفتری کاروبار به ډیر ښه اُوچلوی هغه د ځان سره مقرر کړه، حضرت عمر رضي الله عنه ورته اوفرمائیل چه ځه د مؤمن نه بغیر بل څوك راز دار نه جوړوم۔ (صـ۹)

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا (١٣٨) الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ (النساء ١٣٩)

ترجمه: منافقانو لره خبرو ورکړه چه د دوئ دپاره دردناك عذاب دے.

منافقانو هغه خلق دی چه د مؤمنانو نه علاوه د کافرانو سره دوستی کوی، ددے آیت نه معلومه شوه چه د کافرانو (بد مذهبه) سره دوستانه کول منافقت دے.

بل ځای کښے الله جل جلاله فرمائی:

إِذَا سَمِعْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ يُكْفَرُ بِهَا وَيُسْتَهْزَأُ بِهَا فَلَا تَقْعُدُوا مَعَهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذًا مِثْلُهُمْ (النساء ۱۴۰)

ترجمه: هر کله چه تاسو (په یو مجلس، محفل کښے) واورئ چه د الله جل جلاله د آیتونو نه انکار کیږي او په آیتونو پورے استهزاء (پشاړے، مسخرے) کیږي، نو تاسو به د هغه خلقو سره نه کینئ تر څو چه هغوئ په نورو خبرو کښے نه وی داخل شوی (او کچرے تاسو ورسره کیناستئ نو) بیشکه تاسو به په هغه وخت کښے د هغوئ پشان ئی.

ددے مذکوره آیت په تفسیر کښے امام حسن رضي الله عنه فرمائی:

قال الحسن لا يجوز مجالستهم وإن خاضوا في حديث غيره۔[50]

ترجمه: ددے بد مذهبو سره کیناستل جائز نه دی، اگر که نورے خبرے کوی.

قال الضحاک عن ابن عباس رضي الله عنهم دخل في هذه الآية كل محدث في الدين وكل مبتدع إلى يوم القيامة۔[51]

50 (مظهري،ج۲،ص۲۶۳)

51 (تفسیرمظهری،ج۲،ص۲۶۳،قرطبي/صـ۴۱۹)

ترجمه: امام ضحاك د حضرت عبد الله ابن عباس رضي الله عنهم نه روايت كوی فرمائی چه د قيامت پورے خومره بد مذهبه چه دی هغه په دے آيت كښے داخل دی.

امام قرطبي رحمه الله ددے آيت په تفسير كښے فرمائی:

كل من جلس في مجلس المعصية ولم ينكر عليهم يكون معهم في الوزر سواءـ[52]

هر هغه څوك چه د گناه په مجلس كښے كيناستو او په هغوئ ئے انكار اُونه كړو، نو دا سړے د گناهگارانو سره په عذاب كښے برابر دے.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

وَإِذَا رَأَيْتَ الَّذِينَ يَخُوضُونَ فِي آيَاتِنَا فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتَّى يَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ وَإِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطَانُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرَى مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ (الانعام٦٨)

ترجمه: او هر كله چه داسی (بد مذهبه) خلق اُووينے چه هغوئ زمونږ په آيتونو كښے (د استهزاء په نيت) داخليږي، نو د هغوئ نه مخ واړوه ترڅو چه په نورو خبرو كښے نه وي داخل شوی، او كچرے ستانه شيطان (دا خبره يعنی كيناستل) هير كړی، نو چه تاته ياد شی، نو بيا د ظالمانو (بد مذهبو) سره مه كينه.

بل ځای كښے الله جل جلاله فرمائی:

وَلَا تَرْكَنُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ ثُمَّ لَا تُنْصَرُونَ (هود١١٣)

ترجمه: تاسو مه مائله كيږئ ظالمانو (بد مذهبو) ته گينه نو تاسو ته به (ددوزخ) اُور اُورسی او نه به وی ستاسو دپاره بغير د الله جل جلاله نور دوستان (حفاظت كونكی) او بيا به ستاسو مدد نه كيږی.

---

[52] (تفسيرقرطبي، ج٥، ٤١٩)

بل ځای کښبے الله جل جلاله فرمائی:

لَا تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ (المجادلة ۲۲)

ترجمه: تاسو به داسی خلق اُونه مومئ چه هغوئ په الله جل جلاله او په ورځ د قیامت ایمان لري او بیا دوستی هم کوی د هغه (بد مذهبه) خلقو سره چه هغوئ د الله جل جلاله او د رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم مخالفت کړے دے، اګر که دا (بد مذهبه) د هغوئ پلاران، ځامن، رونړه او یا قوم قبیلےواله وی.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا عَدُوِّي وَعَدُوَّكُمْ أَوْلِيَاءَ تُلْقُونَ إِلَيْهِمْ بِالْمَوَدَّةِ وَقَدْ كَفَرُوا بِمَا جَاءَكُمْ مِنَ الْحَقِّ (الممتحنة ۱)

ترجمه: اے مؤمنانو ځما او خپل دشمنان په دوستئ مه نیسئ تاسو هغوئ ته د محبت (دوستئ) خبرے رسوئ او حال دادے چه هغوئ منکر دی د هغے حق نه چه ستاسو سره دے.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَوَلَّوْا قَوْمًا غَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ (الممتحنة ۱۳)

ترجمه: اے مؤمنانو تاسو د هغه (بد مذهبه) قوم سره دوستانه مه کوئ چه په چا باندے الله جل جلاله غضب نازل کړے دے.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَإِنَّهُ مِنْهُمْ (المائدة ۵۱)

ترجمه: چاچه په تاسو کښبے د هغوئ (بد مذهبو) سره دوستی اوکړه، نو دا سړے به د هغوئ د ډلے نه وی.

بل ځای الله جل جلاله فرمائی:

يَاأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ (التوبة ۲۳)

ترجمه: اے مؤمنانو که چرے ستاسو د پلارانو او رونړو د ایمان په ځائے کفر خوښ وی، نو تاسو به د هغوئ سره دوستانے نه کوئ، او چه په تاسو کښے چا د هغوئ (بد مذهبو) سره دوستانه اوکړه، نو بیا دغه خلق ظالمان دی.

د قرآن مجید د مذکوره نصوصو او آیتونو نه دا خبره د نمر پشان روښانه شوه چه د بد مذهبو سره دوستی، محبت، تعلقو او راز داری ممنوع، حرامه او ناجائز ده، بلکه په دے سره دوستی او محبت کونکے پخپله بد مذهبه کیږي.

د بد مذهبو په باره کښے په ذخیره د احادیثو کښے په داسے ډول بیان راغلے دے.

عَنْ أَبِيْ هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاكُمْ وَإِيَّاهُمْ لَا يُضِلُّوْنَكُمْ وَلَا يُفْتِنُوْنَكُمْ۔[53]

ترجمه: نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمائیلی دی! چه د بدمذهبو نه جدا أوسیږئ او هغوئ د ځان نه لری ساتئ چرته تاسو گمراه نه کړی او تاسو په فتنه کښے اخته نه کړی.

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ مَرِضُوْا فَلَا تَعُوْدُوْهُمْ وَإِنْ مَاتُوْا فَلَا تَشْهَدُوْهُمْ۔[54]

ترجمه: نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمائیلی دی چه کچرے بد مذهبه بیمار (ناجوړه) شی، نو تاسو ئے تپوس له مه ځئ، او کچرے مړه شی، نو تاسو د هغوئ جنازے له مه ځئ (السنن الکبری للبیهقی).

---

[53] (مسلم شریف صـ ۱۰، جلداول قدیمي کراچي)

[54] (ابوداؤدشریف صـ ۲۶۴، نورمحمد کراچی)

عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللہُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَإِنْ لَقِيْتُمُوْهُمْ فَلَا تُسَلِّمُوا عَلَيْهِمِ۔[55]

ترجمه: رسول پاك صلى الله عليه وسلم فرمائيلى دى چه كله تاسو د بدمذهبو سره ملاقات اوكړئ، نو په هغوئ به سلام نه كوئ.

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللہُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تُجَالِسُوْهُمْ وَلَا تُشَارِبُوْهُمْ وَلَا تُؤَاكِلُوْهُمْ وَلَا تُنَاكِحُوْهُمْ۔[56]

ترجمه: نبي كريم صلى الله عليه وسلم فرمائيلى دى چه تاسو د بدمذهبو سره مه كينئ او مه د هغوئ سره څكئ مه ورسره خورئ او مه د هغوئ سره رشته دارى كوئ.

عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللہُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللہُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنِّي بَرِيْءٌ مِّنْهُمْ وَهُمْ بَرَآءٌ مِّنِّي جهادهم كَجِهَادِ التُّرْكِيَةِ وَالدِّيْلَمِ۔[57]

ترجمه: نبي كريم صلى الله عليه وسلم فرمائيلى دى چه ځه د بدمذهبو نه بيزاره يم او بد مذهبه ځما سره بے تعلقه دى، په بد مذهبو باندے جهاد داسى لكه د ترك او د ديلم په كافرانو باندے.

عن أنس رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم إذا رأيتم صاحب بدعة فاكهروا في وجهه فان الله يبغض كل مبتدع، ولا يجوز أحد منهم على الصراط، ولكن يتهافتون في النار مثل الجراد والذباب۔[58]

ترجمه: رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم فرمائى! چه هر كله تاسو يو بدمذهبه أُووينئ، نو د هغه د وړاندے تندے وران كړئ، ځكه چه الله جل جلاله د

---

[55] (ابن ماجه صـ۱۰، مطبوعه نور محمد كراچى)

[56] (الضعفاء الكبير، ج ۱، صـ۱۲٦، بيروت)

[57] (فردوس الاخبار صـ۴۴۹، جلد دوم بيروت)

[58] (تاريخ دمشق صـ۳۳۷، جلد ۴۳، بيروت، تذكرة الموضوعات صـ۱۵، مجيديه ملتان)

هر بدمذهبه سره دشمني او بغض کوی، په دے بدمذهبه کښے به یو تن هم په پل صراط باندے نه تیریږي، مگر دا چه په دوزخ کښے به داسی غورځیږی، لکه ثنگه چه مُلَخان او مچان غورزیږي.

عن عبد الله بن بشير رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم من وقر صاحب بدعة فقد أعان على عدم الاسلام۔[59]

ترجمه: نبي کريم صلی الله عليه وسلم فرمائيلی دی! چه څوك د بدمذهبه توقير (عزت) اوکړی، نو هغه د اسلام په غورځولو (ورانولو) کښے مدد اوکړو.

عن معاذ رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم من مشى إلى صاحب بدعة ليوقره فقد أعان على هدم الاسلام۔[60]

ترجمه: رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمائيلی دی! چه څوك د بدمذهبه سړی د عزت کولو په غرض هغه له لاړو، نو هغه د اسلام په غورځولو کښے مدد اوکړو.

د مذکوره احاديثو نه دا خبره اظهر من الشمس ښکاره شوه چه د بدمذهبو سره هيڅ قسم تعلق جائز نه دے، بلکه د بد مذهبو عزت کول د اسلام د خرابولو مترادف دی.

هر کله چه د بد مذهبو گمراهي او دوزخيان کيدل د دلائيلونه معلوم شو، نو اوس دا هم پيژندل پکار دی چه دا بد مذهبه په دے موجوده زمانه کښے څوك دی، نو پوهه شه چه ددے زمانے بعض گستاخان ديوبنديان، وهابيان، پنجپيريان، نجديان دا ټول د خوارجو قسم دی۔

او د خوارجو په باره کښے د رسول الله صلى الله عليه وسلم د صحابی د حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنه عقيده داده امام بخاري ليکی:

---

[59] (حلية الأولياء، ج۵، صـ۲۱۸، بيروت)

[60] (المعجم الكبير، ج۲۰، صـ۹٦، بيروت)

وكان ابن عمر رضي الله عنه يراهم شرار خلق الله وقال إنهم انطلقوا إلى آيات نزلت في الكفار فجعلوها على المؤمنين۔[61]

ترجمه: حضرت عبد الله بن عمر رضي الله عنهما به خوارج (بد مذهبه) په تمام مخلوق کښې د هر چانه بد او ناکاره ګڼړل او دا به ئې فرمائيل چه دا خوارج (بد مذهبه) هغه آيتونه چه د کافرانو په باره کښې نازل شوے دي په مسلمانانو باندے ئې چسپان کوي.

د خوارجو (بد مذهبو) په باره کښې رسول کريم صلى الله عليه وآله وسلم فرمائيلي دي:

الخوارج كلاب النار۔[62]

ترجمه: خوارج (بد مذهبه) د دوزخ سپي دي.

عن علي ابن أبي طالب سمعت رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم يقول فأينما لقيتموهم فاقتلوهم، فان في قتلهم أجر المن قتلهم يوم القيامة۔[63]

ترجمه: رسول کريم صلى الله عليه وآله وسلم فرمائيلي دي چه تاسو خوارج (بد مذهبه) هر ځائے اوليدل نو قتل ئې کړئ، ځکه چه د دوئ په قتل کښې د قيامت په ورځ د قاتل دپاره اجر (ثواب) دے.

عن أبي سعيد وأنس رضي الله عنهما عن النبي صلى الله عليه وسلم طوبىٰ لمن قتلهم وقتلوه۔[64]

---

61 (بخاري شريف صـ۱۰۲۴، جلددوم، مطبوعه نور محمد کراچی)

62 (مسند احمد صـ۵۱۹ بيروت، ابن ماجه ج ۱، صـ۱۱۲ بيروت، ابن ماجه صـ۱۶، نور محمد کراچی، مسند احمد ج۵، صـ۲۵۳، المعجم الکبير ج۸، صـ۲۶۷، جامع صغير ج ۲، صـ۱۳، مشکوة شريف صـ۳۰۹ مطبوعه نور محمد کراچی)

63 (بخاری شريف صـ۱۰۲۴، مسلم شريف صـ۳۴۲، جلد اول مطبوعه قديمی کراچی، ابوداؤد شريف صـ۶۵۷، نور محمد کراچی، نسائی شريف صـ۱۷۳ جلد ثاني نور محمد کراچی، مشکوة شريف صـ۳۰۷ مطبوعه نور محمد کراچی، ابن ماجه صـ۱۵ نور محمد کراچی)

64 (ابوداؤد شريف صـ۶۵۶ مطبوعه نور محمد کراچی، مشکوة شريف صـ۳۰۸ نور محمد کراچی، المسند لامام أحمد ج ۳۱، صـ۴۸۶ بيروت)

ترجمه: خوشحالی (مبارکی) ده د هغه چا دپاره چه چا خوارج (بد مذهبه) قتل کړه او د هغه چا دپاره هم مبارکی ده چه د خوارجو (بد مذهبو) دلاسه شهید شو.

وعنهماعن النبي صلى الله عليه وسلم قال هم شر الخلق و الخليقة۔[65]

ترجمه: نبي کريم صلى الله عليه وسلم فرمائيلی دی چه خوارج (بد مذهبه) د ټول مخلوق (د انسان او غير انسان) نه بدتر دی.

حضرت ابوأمامة رضي الله عنه د الله تعالى ددے قول: وَتَسْوَدُّ وُجُوْهٌ په تفسير کښے فرمائی:

د قيامت په ورځ به د خوارجو (بد مذهبو) مخونه تور وی۔[66]

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم من مرض منهم فلا تعودوهم وهم شيعة الدجال وحق على الله أن يلحقهم بالدجال۔[67]

ترجمه: رسول کريم صلى الله عليه وسلم فرمائيلی دی! چه بد مذهبه کچرے بيمار شی، نو تاسو ئے تپوس له مه ځئ، او دا بد مذهبه د دجال ډله (لښکر) دے او الله جل جلاله به دا بد مذهبه د دجال سره يوځائے کړی.

عن حذيفة رضي الله عنه عن النبي صلى الله عليه وسلم قال لا يقبل الله لصاحب بدعة صوما و لا صلوة و لا صدقة و لا حجا و لا عمرة و لا جهادا و لا صرفا و لا عدلا، يخرج من الاسلام كماتخرج الشعرة من العجين۔ (ابن ماجه)

ترجمه: رسول پاك صلى الله عليه وسلم فرمائی! چه الله جل جلاله د بد مذهبه سړی نه روژه قبلوی او نه مونځ، نه صدقه قبلوی او نه حج، عمره او جهاد، نه

[65] (ابوداؤد شريف صـ٦٥٦ نور محمد کراچی، نسائی شريف صـ١٧٤ جلدثانی نور محمد کراچی، ابن ماجه صـ١٥ نور محمد کراچی، مشکوة شريف صـ٣٠٨ نور محمد کراچی)

[66] (ترمذي شريف، المعجم الکبير لطبرانی ج٨، صـ٢٦٧ بيروت، مشکوة شريف صـ٣٠٩ نور محمد کراچی)

[67] (ابوداؤد صـ٦٤٤ نور محمد کراچی)

ئے نفل عبادت قبلوی نه ئے فرض، بد مذهبه د اسلام نه داسی اوځی لکه ویخته چه د خمبیره اوړو نه.

امام سهیل بن عبد الله فرمائی:

من صحح ایمانه وأخلص توحیده لا یأنس الی مبتدع ولا یجالسه۔ [68]

ترجمه: د هر چا چه ایمان صحیح او توحید ئے خالص وی، نو دے به د بد مذهبه سره محبت نه کوی او نه به ورسره کینی.

شیخ امام یعقوب چرخی قدس سره لیکی:

ولا یکاثر أهل البدعة ولا یدانیهم من تحبب الی مبتدع نزع نور الایمان من قلبه ولا یؤاکله ولا یشاربه، ومن داهن مبتدعا سلبه الله حلاوة السنن ولا یهنئهم في الأدعیاد وأوقات السرور بل یبینهم ویعادیهم في الله معتقدا بطلان مذهب أهل البدعة محتسبا بذلک الجزیل والأجر الکثیر۔ [69]

ترجمه: د بد مذهبو سره به خوش طبعی نه کوئ او نه به ورسره نزدے کیږی او چاچه د بد مذهبه سره محبت اوکړو، نو د هغه د زړه نه به د ایمان نور اوځی او د بد مذهبه سره به خوراك او څکاك نه کوی، او چاچه د بد مذهبه سره نرمی اوکړه، نو الله جل جلاله به د هغه د زړه نه د سنن نبوی صلی الله علیه وسلم خوند (خوږوالے) اوباسی.

دارنگے بد مذهبه سړی ته به د اختر په ورځ مبارکی نه ورکوی، او نه به د نورو خوشحالو په ورځ مبارکی ورکوی، بلکه د بد مذهبه سړی نه به جدا کیږی او د رضاء الهی دپاره به ورسره دشمنی کوی، او د ثواب په نیت به د بد مذهبه سړی د باطل مذهب د بطلان عقیده لری.

---

68 (تفسیر چرخی بحواله اثبات الأغراض)

69 (تفسیر یعقوب چرخی بحواله اثبات الأغراض)

پير صاحب مانكى شريف ليكى:

قال النبى صلى الله عليه وسلم من تبسم على وجه المبتدع فكأنما أعان على هدم الاسلام وقال ثلثة لا غيبة لهم الفاسق المعلن والمبتدع والسلطان الجائر الى قوله ومن أجاب مبتدعا لطلب عز في الدنيا أو عرضها أذله الله بذلك العز وأفقره بذلك الغنى۔[70]

ترجمه: نبى كريم صلى الله عليه وسلم فرمائى! چاچه بد مذهبه سړى ته اوخندل، نو گويا چه هغه د اسلام په خرابولو كښے مدد اوكړو، درے كسان دى چه د هغوئ په غيبت كښے گناه نشته ظاهر گناه كونكے، بد عقيده او ظالم بادشاه، چاچه د دنيا د عزت يا د مال دپاره د بد مذهبه سړى خبره اومنله، نو الله جل جلاله به دا سړى په دغه عزت كښے ذليله او په هغه مال كښے فقير كړى.

روى عن النبى صلى الله عليه وسلم أنه قال من نظر الى صاحب بدعة بغضا له في الله ملأ الله قلبه من الأمن۔[71]

ترجمه: رسول كريم صلى الله عليه وسلم فرمائى! چاچه د الله جل جلاله د رضا دپاره بد مذهبه ته په بغض (غصه) سره اوكتل، نو الله جل جلاله به د هغه زړه د امن نه ډك كړى.

وأيما المؤمن انتهر صاحب بدعة بغضا له في الله أمنه الله تعالى يوم القيامة ومن استحقر صاحب بدعة رفعه الله تعالى في الجنة مائة درجة، واذا رأيت مبتدعا في طريق فخذ طريقا آخر، وقد لعن النبي صلى الله عليه وسلم المبتدع فقال من أحدث حدثا أو آوى محدثا فعليه لعنة الله والملائكة والناس أجمعين ولا يقبل الله منه الصرف والعدل يعني بالصرف الفريضة، وبالعدل النافلة، واذا علم الله تعالى من رجل أنه مبغض لصاحب بدعة رجوتُ الله أن يغفر ذنوبه وإن قل علمه، ومن لقيه بالبشر أو بما يَسُرُّه

70 (هداية الأبرار ص ۸، ص ۹)

71 (بحواله اثبات الأغراض)

فقد استخف بما أنزل الله تعالى على محمد صلى الله عليه وسلم، وقال فضيل بن عياض سمعت سفيان بن عيينة يقول من تبع مبتدعا لم يزل في سخط الله تعالى حتى يرجع۔ [72]

ترجمه: هر مؤمن چه د الله جل جلاله د رضا دپاره يو بد مذهبه سړی ته قهر (غصه) شی، نو الله تعالى به دا سړے په ورځ د قيامت په امن كښے اوساتی، او چاچه بد مذهبه سړے سپك (ذليله) اوګڼړو، نو الله تعالى به د داسې سړی په جنت كښے سل درجے اوچتے كړی، او هر كله چه ته يو بد مذهبه سړے په لاره كښے اووينے، نو د هغه نه په لاره روان شه، نبى كريم صلى الله عليه وسلم په بد مذهبه سړی لعنت كړے دے، او فرمائيلى ئے دی چه چا بد مذهبى اختيار كړه يا ئے بد مذهبه سړی ته پناه (ځائے) وركړو، نو په هغه باندے د الله تعالى د فرشتو او د ټولو خلقو لعنت وی، او الله تعالى د بد مذهبه سړی فرض او نفل نه قبلوی او هر كله چه الله تعالى اووينی چه يو سړے د بد مذهبه سره بغض ساتی، نو ځه اميد لرم چه الله تعالى به داسی سړےګناهونه معاف كړی، اګر كه عمل ئے كم وی، او څوك چه د بد مذهبه سړی سره په خوشحالئ يا په داسی حالت ميلاؤ شو چه بد مذهبه سړے خوشحاله وی، نو په تحقيق سره دے د هغه قرآن توهين اوكړو چه كوم په محمد رسول الله صلى الله عليه وسلم باندے نازل شوے دے، حضرت امام فضيل بن عياض رحمة الله تعالى فرمائی! چه ما د سفيان بن عيينة نه اوريدلى دی چه څوك بد مذهبه سړی پسے روان شي، نو دے چه ترڅو واپس شوے نه وی، نو د الله تعالى خفګان (او غصه وغضب) پرے وی.

عن ابن عباس قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم أبى الله أن يقبل عمل صاحب بدعة حتى يدع بدعته۔ [73]

---

[72] (الغنية بحواله اثبات الأغراض)

[73] (ابن ماجه صـ٦)

رسول پاك صلی الله علیه وسلم فرمائی! چه الله تعالی د هغه وخت پورے د بد مذهبه سړی عمل نه قبلوی ترڅو چه بد مذهبه سړی خپله غلطه عقیده نه وی پریښودی.

امام ترمذی او نورو ګڼرو محدثین لیکی! چه یو سړی د عبد الله بن عمر رضي الله عنهما دربار ته د یو بل سړی د طرف نه سلام راوړو، نو ابن عمر رضي الله عنهما مبارك ورته اوفرمائیل چه:

بلغني أنه قد أحدث فان كان قد أحدث فلا تقرئه مني السلام۔[74]

ترجمه: ما ته دا خبره رارسیدلی ده چه دغه سلام رالیګونکے سړے بد مذهبه شوے دے، نو کچرے هغه واقعی بد مذهبه شوے وی، نو بیا څما د طرف نه هغه ته سلام مه وایه.

وعن أنس بن مالک قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله حجب التوبة عن كل صاحب بدعة۔[75]

ترجمه: نبي کریم صلی الله علیه وسلم فرمائیلی دی چه الله تعالی په هر بد مذهبه سړی باندے د توبے دروازه بنده کړی ده.

ددے تمام دلائلو د قرآن وحدیث نه دا معلومه شوه چه د بد مذهبه سره هیڅ قسم تعلق روا او جائز نه دے، خواه ناسته پاسته ده او که خوراك او څکاك، جنازے له ئے تلل دی او که د مرض تپوس له، او که رشته ورکول دی، الغرض هیڅ قسم تعلق د بد مذهبه سړی سره جائز نه دے.

په دے زمانه کښے بد مذهبه څوك دی؟

که یو سړے دا تپوس اوکړی چه څه د بد مذهبو سره تعلق ختمول غواړم، لیکن څه نه پیژنم چه بد مذهبه څوك دی، نو د داسی سړی په خدمت کښے په

[74] (ترمذی شریف، دارمی صـ۵۹، ابو داؤد شریف، ابن ماجه صـ۳۰۴، مشکوة شریف صـ۲۳)

[75] (رواه البطراني، مجمع الزوائد ج۱۰، صـ۱۸۹)

مختصر الفاظو کښې دا عرض دے چه هر څوك د امام ابوحنيفة رضي الله عنه د تقليد دعوى كوى او بيا د امام اعظم صاحب مبارك رحمة الله عليه په مذهب نه وى روان، او دارنگ هر هغه سړى بد مذهبه دےچه د اهل السنت والجماعت د عقيدے نه خارج او منكر وى لكه چكړالويان، قاديانان، روافض، خوارج، وهابيان (نجديان)، پنجپيريان، غير مقلدين (اهلحديث)، بعض گستاخانِ رسول صلى الله عليه وسلم ديوبنديان، تبليغيان (جبريه) مودوديان وغيره نور بد مذهبه، نو د قرآن او حديث په رڼړا کښې د داسى بد مذهبو سره تعلق ساتل حرام او نا جائز دى۔

كه يو سړے د بد مذهبه سره محبت كوى، نو د هغه به څه انجام وى

علامه محمد اسماعيل حقي رحمة الله عليه فرمائى:

ومن سنة السلف الصالحين الانقطاع عن مجالس أهل اللغو واللهو والمجانبة عن اتباع الهوى والبدع، وروى أن ابن المبارک رؤى في المنام فقيل له ما فعل ربک بک، فقال عاتبي وأوقفني ثلاثين سنة بسبب إني نظرت باللطف يوما إلى مبتدع فقال إنک لم تعاد عدوي في الدين فكيف حال القاعد بعد الذكرىٰ مع القوم الظالمين۔[76]

ترجمه: د سلفو صالحينو سنت دادى چه د لهو ولعب د مجالسونه ځان جدا كړى او د خواهشاتو نفسانى او بد مذهبئ نه ځان اوساتى.

د امام ابن مبارك قدس سره په باره کښې روايت دے چه دا مبارك د وفات نه وروستو چاپه خوب کښې اوليدو او تپوس ئے ترے اوكړو چه ستا رب سره څه معامله اوكړه، نو ابن مبارك رحمه الله اوفرمائيل چه الله تعالى ماته غصه شو او ځه ئے ديرش كاله ولاړ اوساتلم، او ددے غصے سبب دا ؤؤ چه ما يوه ورځ بد مذهبه

---

[76] (روح البيان ج ا، صـ٢٢٠)

سړی ته په خوشحالئ کتلی ؤو، نو الله تعالی ماته اوفرمائیل چه تا ځما د دین د دشمن سره دشمنی ولے نه وه کړی.

صاحب د روح البیان لیکی! چه د هغه سړی به څه حال وی چه د نصیحت نه وروستو هم د ظالمانو سره کینی.

د بد مذهبه خلقو د کفر او ګمراهئ وجوهات څه دی

که یو سړے اووائی چه دا باطلو فرقو والا بد مذهبه کافر او ګمراهان ولے دی؟ نو صاحب د تنقیح الفتاوی الحامدیة لیکی:

ومن وجوه الكفر أنهم يستخفون الدين ويستهزؤن بالشرع المبين۔[77]

ترجمه: د بد مذهبه د کفر په وجوهاتو کښې یوه وجه داده چه دا بد مذهبه دین اسلام ته سپك ګوری او شریعت پسے استهزاء او پشاړی کوی، لکه په مړی پسے د ایصال ثواب په نیت صدقه ورکول، دور اسقاط او په جذب او وجد پورے پشاړی وی چه دا جذب ووجد په طریقه نقشبندیه کښې په بعضو سالکانو باندے راځی او دا خبیثان وریوری خندا کوی.

د دیوبند مسلك ستر عالم مولوی حسین احمد مدني په خپل کتاب الشهاب الثاقب کښې وهابیانو (اهلحدیثو نجدیانو) ته تقریبا لس ځائے وهابیه خبیثه وئیلی دی، نو معلومه شوه چه بد مذهبه خبیثان دی او د خبیثانو سره تعلق حرام لرل او دوئ له خپله د صحیح عقیدے پاکه خور او لور ورکول د قرآن مجید ددے نص خلاف دی، چه الله تعالی فرمائی!

الْخَبِيثَاتُ لِلْخَبِيثِينَ وَالْخَبِيثُونَ لِلْخَبِيثَاتِ (النور ٢٦)

هر کله چه بد مذهبه خبیثان شو،

[77] (تنقیح الحامدیة ج ا ،صـ۳۰ ا ،باب الردة بحواله اثبات الأغراض صـ۳٦)

نو اوس الله تعالی د خبیثانو انجام په قرآن مجید کښے بیانوی:

لِيَمِيزَ اللّٰهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ (الانفال۔۳۷)

الله تعالی خبیثانو لره د پاکو (صحیح عقیدے د مسلمانانو) نه جدا کړی او بیا بعضِ خبیثان په بعضو نورو باندے سواره کړی او یو لوئے ډهیرے به ترے جوړ کړی او دوزخ ته به ئے گزار کړی.

مفتی جلال الدین احمد امجدی لیکی د بد مذهبه په باره کښے نبي اکرم صلی الله علیه وسلم فرمائی:

إن مرضوا فلا تعودوهم وإن ماتوا فلا تشهدوهم وإن لقيتموهم فلا تسلموا عليهم ولا تجالسوهم ولا تشاربوهم ولا تؤاكلوهم ولا تناكحوهم ولا تصلوا عليهم ولا تصلوا معهم۔

لهذا د تمام بد مذهبو سره رشته داری کول او هر قسم تعلق ساتل حرام دی۔[78]

مفتی محمد وقار الدین رحمة الله علیه لیکی:

د امت د صالحینو او فقهاؤ په دے خبره اتفاق دے چه د جنتی ډلے نوم اهل السنت والجماعت دے او د گمراه فرقو په باره کښے چه په احادیثو کښے کوم احکامات بیان شوے دی په هغے کښے دا هم دی چه د داسے بد مذهبو سره د اهلسنت والجماعت رشته ورکول نا جائز دی۔[79]

[78] (فتاوی فیض الرسول ص۔۲۰۴، شبیر برادرز لاهور)

[79] (وقار الفتاوی ج۳، ص۔۲۹، بزم وقار الدین کراچی)

مفتی موصوف بل ځائے لیکی:

وهؤلاء القوم خارجون عن ملة الاسلام واحكامهم احكام المرتدين كذا في الظهرية۔[80]

دا خلق د مذهب اسلام نه خارج دی د دوئ حکم د مرتد په شان دے ددے د بد مذهبو دپاره د مغفرت دعا کول هم کفر دے، د جنازے مونځ هم په اصل کښے دعا ده لهذا په دوئ جنازه کول کفر دے.[81]

صدر الشريعة مفتی محمد امجد علي اعظمی قدس سره ليکی:

په وهابيانو، غير مقلدينو (بد مذهبو) پسے مونځ کول باطل دے، ځکه چه دا خلق کفری عقيدے لری۔[82]

اعلٰحضرت امام احمد رضا خان افغانی قندهاری ليکی:

يو سړے پخپله سوچه سنی مسلمان دے، مگر د بد مذهبو سره تعلق ساتی او د هغوئ سره خوراك کوی نو په داسی سنّی سړی مونځ کول جائز نه دی، ځکه چه دے فاسق معلن دے۔[83]

مفتی ديوبند مفتی عزيز الرحمن عثماني ليکی:

کوم خلق (غير مقلدين وهابيان) بد مذهبه چه مذاهب اربعه ؤ ته گمراهی ليکی او گمراهی ورته وائی، نو دا سړے فاسق او مبتدع دے او کيدے شی چه د نصوصو قطعيؤ د انکار په وجه درجے د کفر او ارتداد ته رسيدلے وی، نو په دے وجه په دوئ (بد مذهبه) پسے مونځ نه صحيح کيږی۔[84]

---

80 (عالمگيريه ج۲، صـ۲۶۴ رشيديه کوئٹه)

81 (وقارالفتاوی ج۱، صـ۲۹۰ کراچی)

82 (فتاوی امجديه صـ۱۰۸ جلداول)

83 (احکام شريعت صـ۱۹۸، شبير برادرز لاهور)

84 (فتاوی ديوبند ج۳، صـ۱۰۰ مير محمد کراچی)

مفتي موصوف بل ځائے ليکی:

په بد مذهبو پسے مونځ نه کیږی او دوئ نه د قرآن مجید ترجمه وئیل صحیح نه دی۔[85]

ددے تمامو عبارتو د فقهاؤ نه دا معلومه شوه چه په بد مذهبه پسے مونځ کول ناجائز دی، ځکه چه په دے بد مذهبه کښے بعض داسی دی چه هغوئ د نبي کریم صلی الله علیه وسلم په شان مبارك کښے گستاخی کوی او حال دادے چه گستاخان رسول کافر دی لکه د مسلك دیوبند بعض علماؤ چه د نبي کریم صلی الله علیه وسلم په شان کښے گستاخی کړیده۔

قال العلامة ابن عابدين رحمه الله أجمع المسلمون أن شاتمه كافر و حكمه القتل۔[86]

د دار العلوم حقانیه نوښار اکوړی مفتیان لیکی:

په هر مسلمان باندے د تمام انبیاء علیهم السلام احترام واجب دے، ځکه چه انبیاء کرام د الله تعالی عزت مند او معصوم بندگان دی، په دوئ کښے عیب لټول یا د دوئ په شان کښے د بے ادبئ کلمات وئیل موجب د کفر دے (یعنی سړے پرے کافر کیږی)۔[87]

دارنگے په بد مذهبو کښے بعضے هغه خلق دی چه د نبي کریم صلی الله علیه وسلم سنتو ته سپك گوری یا مستحباتو او نوافلو ته په سپك نظر گوری، یعنی د مستحباتو توهین کوی، لکه د موجوده دور دیوبندیان، پنجپیریان، وهابیان (غیر مقلدین) او تبلیغیان وغیره گستاخان سنن ومستحبات، او حال دادے چه د سنت نبوی او د مستحباتو توهین کفر دے.

---

[85] (فتاوی دیوبند ج۳، صـ۱۰۶، میر محمد کراچی)
[86] (ردالمحتار صـ۲۳۲ جلد رابع، باب المرتد)
[87] (فتاوی حقانیه صـ۱۴۰ جلد اول)

ملا علي قاري رحمه الباری لیکی:

وقد كفّر الحنفية من واظب على ترک السنة استخفافا بها الى قوله ولذا روي أن أبايوسف رحمه الله ذكر أنه عليه الصلوة والسلام كان يحب الدباء فقال رجل أناما أحبها، فحكم بارتداده۔[88]

وقص الشارب من سنن الانبياء عليهم السلام فتقبيحه كفر بلا خلاف بين العلماء۔[89]

علماء احنافو هغه سړے کافر ګنړلے دے چه څوك د توهين او سپكاوى د وجے نه د سنتو په ترك باندے هميشوالے كوى، ددے د وجے نه ابويوسف رحمه الله نه روايت دے چه نبي كريم صلى الله عليه وسلم به د ګدو سره محبت كوو او بل سړى اووے چه څما ګدو نه دے خوښ، نو په دے سړے به د مرتد والى حكم اولګى.

بريتان واړه كول د انبياء كرامو سنت دى، نو ددے توهين په اجماع د علماؤ كفر دے.

شيخ انور شاه كشميرى ديوبندى ليكى:

السواک سنة واعتقاد سنيته فرض وتحصيل علمه سنة وجحودها كفر۔[90]

ترجمه: مسواك سنت دے او سنت والى عقيده ئے فرض ده او علم حاصلول ئے سنت دى او انكار ترے كفر دے.

د حقانے مفتيان ليكى:

د سنتو او نوافلو توهين موجب كفر دے۔[91]

---

[88] (شرح فقه اكبر ص۔ ۱۵۲ قديمى كراچى)

[89] (شرح فقه اكبر ص۔ ۱۷۳)

[90] (اكفار الملحدين ص۔ ۲)

[91] (فتاوى حقانيه ج ۱، ص۔ ۱۴۵)

ددے تمامو دلائلو او نصوصِ قرآنی واحادیث او د عباراتو د فقهاؤ خلاصه او نچوړ دادے چه د اسلام دشمن او بد مذهبه او د اهلسنت والجماعت مخالف گمراه، بد دین او بد مذهبه دے، دداسی سړی پسے مونځ نه کیږی او داسے خلقو سره هر قسم تعلق، رشته داری حرام او نا جائز ده، د دوئ نه اجتناب پکار دے.

صاحب د تنقیح الفتاوی الحامدیه دداسے بد مذهبو په باره کښے لیکی:

اعلم أن هؤلاء الكفرة والبغاة الفجرة أجمعوا بين أصناف الكفر والبغي والعناد وأنواع الفسق والزندقة والالحاد ومن شك في كفرهم والحادهم ووجوب قتالهم فهو كافر مثلهم۔[92]

پوهه شه دے تولو کافرانو، باغیانو، فاجرانو د کفر، بغاوت، عناد، فسق، زندیقوالی او الحاد اقسام جمع کړی دی، چاچه ددے بد مذهبو په کفر او الحاد او د دوئ د قتل په وجوب کښے شك اوکړو، نو هغه هم د دوئ په شان کافر دے

(والله الموفق للصواب)

For More Books Click On Ghulam Safdar Muhammadi Saifi

[92] (تنقیح الفتاوی الحامدیة صـ۱۰۳).